

ԱՄՆ-ը կհամագործակցի Տայասանի հետ նոր ասոմական կառուցելու հարցում

ԵՐԵՎԱՆ, 8 ԱՅՏԵՄԲԵՐ, ԱՌ-33ԱՆ ՏԱՊԱՆ: ԱՄՆ-ը ընդունելի է համարում եւ կհամագործակցի Տայասանի հետ նոր ասոմային էներգաբլոկ կառուցելու հարցում: Այս մասին հայտնեց 77 էներգետիկայի նախարար Արմեն Մովսիսյանը: Նա նշեց, որ Վաշինգտոնում հոկտեմբերի 11-ին ԱՄՆ էներգետիկայի նախարար Սեմյուել Բորդենի հետ հանդիման ժամանակ 7ԱԷԿ-ի խնդրից բացի 600-800 մլն դոլար, նախագծման համար՝ 2-3 տարի, իսկ բուն շինարարության համար՝ 5-7 տարի:

Մեր մեղքերը Կամ՝ ե՞րբ ենք փոխափելու

Հետաքրքիր մարդիկ են հայերը. սովորաբար մեր ձայնորդությունների եւ անհաջողությունների համար մեղադրում ենք ուրիշներին, ոչ երբեք մեզ: Անձնական անհաջողություն, ֆաղափական դարձում է բոլոր դեպքերում մեղավոր ենք ուրիշները, այդ թվում՝ լրագրողները: Կարող ենք ժամերով ճառ կարդալ, թե ինչու ենք քաղաքակրթության փողոցը, որով ամեն օր անցնում ենք անուն, բայց չենք կոստում ու ճամփին ընկած ֆարձ մի կողմ չենք մեծի՝ լրագրողներին դա ուրիշներից, նաեւ՝ լրագրողներից. ֆունդաստի, եւ ինչ անեք ղեկավարում է, թող զան սարեն:

Հարեա՞նք բողոքում է, որ հարազատի գերեզմանի երկաթյա ճաղերը գողանում են, ու հորդորում է ինձ՝ գնալ-սեսնել, գրել այդ մասին. «Չեմ գրում» ոչ ու ուշադրություն չի դարձնում: Համաձայնում են, զնում են Նուբարաբեցի գերեզմանոց, սեսնում՝ ճիշտ որ. բայց տանում են ոչ միայն հարեանիս գերեզմանի ճաղերը, այլ առհասարակ ինչ որ վաճ է դրված ու փակի սակ չի առնված: Խոսում են գերեզմանոցի լուսավորման հետք չի կարող անել. տարածքը բոլոր կողմերից բաց է, մտնում-սանում են՝ ֆար, երկաթեղեն. նույն հայերը՝ ուրիշ հայերին լուսավորող իրերը: Գալիս են, որ հարեանիս ասեմ սեսան-լսան. սեսնում են՝ էլ հարեանս մի բանվոր վարձած, մյուս հարեանների դժգոհությունը բանի

Աստիարհի անկայուն երկրների ցարֆում Ադրբեջանը 49-րդն է

Ամերիկյան The Fund for Peace եւ Carnegie Endowment for International Peace հետազոտական կենտրոնները հրատարակել են «Աստիարհի երկրների անկայունության վարկանիշը», վկայակոչելով «Վաշինգտոն Պոլիտիկալ» ժողովրդական գործակալությանը, հաղորդում է «Ազատությունը»: Ըստ այդ վարկանիշի, ներկայումս փուլում վստահ առաջ կանգնած 20 երկրների թվում են աֆրիկյան մի ցարֆ ղեկավարներ, ինչպես նաեւ Իրաք, Աֆղանստան եւ Հյուսիսային Կորեան: Որոշակի դրամային դեմոստրացիան առաջիկայում փուլում վստահ ստանացող հաջորդ 20 ղեկավարների թվում են Ուզբեկստանը (24-րդ), Ուկրաինան (38-րդ), Սիրիան, Պակիստանը եւ Եգիպտոսը: Երրորդ խմբում ընդգրկվել են Բելառուսը (43-րդ), Ադրբեջանը (49-րդ) եւ Ռուսաստանը (59-րդ), ինչպես նաեւ Թուրքիան եւ Իրանը: Հայաստանի մասին որեւէ տեղեկություն չի հաղորդվում: Չենք փուլավելու:

Բախից Երեան է ժամանել Ադրբեջանի ընտրությունների գլխավոր դիտարկողը

Երեւի Հայաստանի արտգործնախարարն ընդունել է կոնգրեսական, ԵԱԳԿ խորհրդարանական վեհաժողովի նախագահ Էլսի Հասթինգսին: Հանդիմանն, ըստ 77 ԱԳՆ մամուլի հաղորդագրության, անդրադարձ է կատարել «Սահմանադրական բարեփոխումների համաժողովի» հետ կապված կազմակերպչական աշխատանքների եւ Հայաստանի հեռանկարի առումով դրանց կարևորությունը: Զեյնալիզադե է նաեւ Գարաբաղի կարգավորման վերջին զարգացումներն ու հայ-թուրքական հարաբերությունները: «Ազգ» կողմից հավելվել, որ Հասթինգսը Երեան է ժամանել Բախից, որտեղ որոշեց ԵԱԳԿ կարճաժամկետ դիտարկական առաջնության ղեկավար եւ ԵԱԳԿ գործող նախագահի հետ կարգավորման վերաբերյալ հետազոտությունները:

«Արդարություն» դաշինքի անդամները մինչեւ նոյեմբերի 27-ը «այո» բառը հրադարակալ չեն արտասանելու

«Արդարություն» դաշինքի միջոցով երեւի որոշվել է մինչեւ հանրապետական օրը «այո» բառը չգործածել: Պատճառն այն է, որ երբ դաշինքի որեւէ անդամ որեւէ հարցի հետ կապված «այո» է արտասանում՝ հանրային հեռուստատեսությունում այնպես է մոնտաժավորվում, որ ստացվում է «այո» սահմանադրությանը: Սա՛ անենայն լրջությամբ: Նիսի ընթացում ֆունդավել է «ոչ» ֆարգարակալի հանդիմանման:

Իր գրաֆիկը, ինչը «Արդարության» ֆարսուղար Վիկտոր Դավթյանը ղարտաստվում էր ներկայացնել «17+1»-ի միտքն եւ առաջարկել նրանց միանալ իրենց ֆարգարակալին: Ըստ Վ. Դավթյանի՝ թեք «17+1»-ը եւ «Արդարությունը» հանդիմանների չեղարկման միտքն ինչպիսիք չկա, ֆանի որ երկուսն էլ, ինչպես նաեւ «Ազգային միաբանությունը» սկզբունքներն «ոչ» են ասում սահմանադրական նոր փաթեթին:

«Արդարության» միտքն անդրադարձ է արվել նաեւ դաշինքի անդամ Շավարս Զոհրաբյանի գործակալներին. վերջինս բացատրել է, որ ինքը դաշինքի դեմ չի գործում, ֆանի որ «այո» չի ֆարգում: Դաշինքականները հորդորել են Շավարս Զոհրաբյանին ղարտաստել դաշինքի կանոնակարգը եւ չգործել դաշինքի դեմ: Մ. Խ.

Ստորագրվեց հայ-կորեական համագործակցության համաձայնագիր

Երեւի 77 արտադին գործերի նախարարության եւ Կորեայի Հանրապետության արտադին գործերի եւ առեւտրի նախարարությունների միջեւ խորհրդակցություններ անցկացնելու համաձայնագիր է ստորագրվել: Ըստ մեր երկրի արտադին գերատեսչության տրամադրած հաղորդագրության, հարավկորեական կողմից համաձայնագիրը ստորագրել է մեր երկրում Կորեայի դեսպան Վիմ Ջե Սա-դը, մեր կողմից՝ փոխնախարար Արմեն Բայրուդյանը: Համաձայնագիրը դիվանագիտական խորհրդակցությունների անցկացման, ՄԱԿ-ի եւ միջազգային այլ կազմակերպությունների տրամադրման համագործակցության, ֆաղափական, սնեստական, մշակութային շինումների խախտման, եվրոպական եւ ասիական անվտանգության տեղեկատվության փոխանակման հարցերին է վերաբերում: «Համաձայնագիրը նախատեսում է նաեւ համագործակցություն երկու երկրների արտադին ֆաղափական գերատեսչությունների տրամադրմանը եւ ֆունկցիոնալ ստորաբաժանումների միջեւ», գրված է մամուլի հաղորդագրությունում:

Լավինյա Բաժբեուկ-Մելիֆյան

83 տարեկան հասակում կյանքից հեռացավ անվանի գեղանկարչուհի Լավինյա Բաժբեուկ-Մելիֆյանը: Տաղանդավոր արվեստագետը՝ Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիֆյանի դուստրը, ծնվել է Թիֆլիսում: 1951-ին ավարտել է Մոսկվայի Սուրիկովի անվան գեղարվեստի ինստիտուտը: Տեղափոխվել է Հայաստան, 1967 թ. արժանացել ՀՍՍՀ վասակավոր նկարչի կոչման: Ստեղծագործական տաղանդն առավել բացահայտվել է դիմանկարային եւ նախորդների ժանրերում («Հորս դիմանկարը», «Ինֆանդիմանկար Ս. Ժիլնսկայայի հետ», «Միսսս Ալեքսիսյանի դիմանկարը», «Նախորդն արձանիկով» եւ այլն): Վերջին տարիներին Լավինյա Բաժբեուկ-Մելիֆյանը հաճախ լինում էր Մոսկվայում, արտում էր նաեւ Երեւանում՝ Տերյան փողոցի իր բնակարանում: Օրեր առաջ նկարչուհին ծանր վիճակում տեղափոխվեց Սոր Նորի

Գրիգոր Լուսավորչի բժշկական կենտրոն: Երեւի գուժեցին Լավինյա Բաժբեուկ-Մելիֆյանի մահը: Հաջորդ համարում կհաղորդեն մանրամասներ հուղարկության մասին:

Մ. Նահանգները ֆանադասում է Ադրբեջանի ընտրությունները Բախից պատրաստ է արդյունքները վերանայել 10 ընտրատարածքներում, եւրոպացիները պահանջում են արվելին

Մ. Նահանգները ֆանադասել է նոյեմբերի 6-ի Ադրբեջանի խորհրդարանական ընտրությունները եւ համաձայնություն սկզբի ԵԱԳԿ դիտարկների նախնական եզրակացությանը, ըստ որի ընտրությունները չեն համադասատանել միջազգային չափանիշներին: Պետտարտուղարության խոսնակ Ադամ Երվին «Լուրջ մտահոգություն» է հայտնել տեղ գտած «Մեծ արտիստությունների եւ խարդախության» առնչությամբ: Վաշինգտոնը Ադրբեջանի ֆաղափացիներին հորդորել է ընտրատանտանների հետ կապված հարցերում գեր մնալ բոնություններից, միեւնույն ժամանակ՝ «իստանությունները ղեկ է աղաղկել խարդաղ ցույցեր եւ երթեր անցկացնելու ընդդիմության իրավունքը»:

Նախորդին Իլիան Ալիեղ Ադրբեջանի հանրային հեռուստատեսությամբ ընդունել է, որ ընտրություններում տեղ են գտել «որոշ օրինախախտումներ», աղա ֆանադասել է ընդդիմությանը եւ միջազգային դիտարկներին: ԿԸԳ նախագահ Սազա-հիր Փանահովը չի բացատրել ընտրությունների արդյունքների վերանայումը 10 ընտրատարածքներում: Ադրբեջանում նախկին բոլոր ընտրությունները կեղծվել են: Կարելի է ասել, որ Ադրբեջանն այս խորհրդարանական ընտրություններով ֆայլ առաջ կատարեց ժողովրդավարացման ճանադարին: Այս հարցն ուղղեցին Բախի լրագրողների «Ենի նեխիլ» ակումբի նախագահ եւ «Գյուն» թերթի գլխավոր խմբագիր Արիֆ Ալիեվին: Տես էջ 5

Երկու սասնամյակից ավելի տարի Սարալանջի 1 հասցեում էր բազմել «Երիտասարդության թալանը», որին գլուխը հանողը հոմանով անվանում էին «Կրճած կուկուռուզ»։ 1960-ական թվականներին, երկաթե սարահայտի սասնամյակից հետո, նոր խնդիրների լուծման և սոցիալիստական ճարտարապետության ազգային իննսահիտության նորույի ընկալման օրինակներ են գծված մի շարք կառույցներ Երևանում։ Դրանց թվում են նաև «Սոսկվա» ամառային կինոթատրոնը։

սեյսմակայունությունը բարձրացնելու համար, սակայն դա դժվար իրագործելի է, քանի որ կոլեկտիվի միաձուլ երկաթե սարահայտից համակարգի սեղանում, հարկերի փոխանցում, եւ այդ աշխատանքների իրականացման արժեքը կարող է համեմատելի լինել նոր մասնաշենք կառուցելու համար անհրաժեշտ ծախսերի հետ։ Ընդ որում, մասնաշենքի հավաքակալի սեյսմակայունությունը կարող է եւ չափազանց կարգավորված ուժեղացման աշխատանքների դժվարության եւ ոչ էֆեկտիվության

դազվել են արդեն ու բերվել գործող նորմատիվային դաշտի սահմաններին՝ 9 բալ սեյսմակայունության, սակայն կենտրոնական կլոր մասը փակվելու է անբողոքությամբ, եւ աշխատանքներն արդեն 3 քառաբլ է, ինչ սկսվել են։ Պրն Ավետիսյանը սեղեկացրեց, որ 1 սարի առաջ փակվող շինություն փոխարեն հայտարարվել է նոր՝ 5-աստիճանի հյուսանոցի նախագծային աշխատանքների մրցույթ։ Մրցույթին նախագծային տիպներ են ներկայացրել Ֆրանսիայից, Իտալիայից, ԱՄՆ-ից, Անգլիայից, Արաբական Ե-

Արցախյան հերոսամարտի վեներանները հանդես եկան համատեղ հայտարարությամբ

Արցախյան հերոսամարտի սարքեր զոհաներից մոտ 30 վեներաններ նոր կազմակերպություն ստեղծելու նպատակով երկ հանդես եկան համատեղ հայտարարությամբ։ Հայրենասիրության եւ եղբայրության գաղափարի շուրջ միավորվելու վեներանների ցանկությունը նպատակ ունի. «Կերթ սալ մեր թառակամանը, սասար կանգնել մեր արժեքներին, հիշել մեր զոհված եւ մոռացված հերոսներին, լուսնով ճամառությունը մեր խեղաթյուրված բարձրան եւ 15-ամյա թառամության մասին, վերականգնել հայ զինվորի երթմանի բարի անունը, միասին լուծել մեր առջեւ դրված բոլոր խնդիրները»։

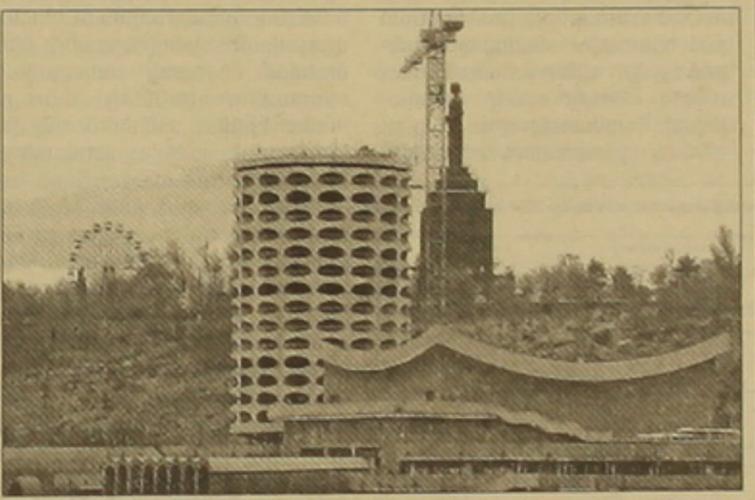
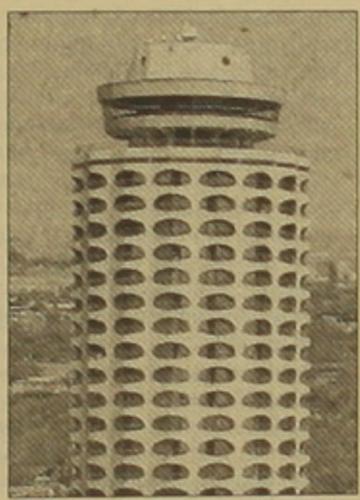
Ինչ վերաբերում է նման այլ կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետությանը, ապա, նախագահի խոսքով, «Երկաթադաշտը, եթե չեն կարողանում բուրդն օգնել, ապա մեղավոր չեն»։ Նախագահի հավաստմամբ, իրենց այդ կազմակերպությունների հետ հակասություններ չունեն, «մենք մեկ մարմին չենք, բայց մի հոգի ենք», հնարավորությունների սահմաններում թառաս են աջակցել իրենց ընկերներին, իսկ հետագայում միավորվել էլ չի բացառվում։

Լրագրողների «Ուժացած չէ՞» ձեռք այս հայտարարությունը եւ սեղան է ցանցաթղ մյուս՝ «Արամ», «Երկաթադաշտ» կազմակերպությունների արդյունավետությանը» հարցին «Մարտական եղբայրություն» նախաձեռնող խմբի նախագահ Մանվել Եղիազարյանը թառաստեղ. «Մենք վաղուց էինք ուզում հավելել, թառաստեղից հետո ցանց ենք ստասել, մասնով ենք, որ լավ կլինի, թառաստեղի թառամությունը կզրվի ճամառացիորեն, բայց այդպես չեղավ»։ Նախագահի խոսքով, այսօր այս իշխանությունն է, վաղը մեկ ուրիշ է գալիս, բայց վիճակը մնում է նույնը. «Իմ կարծիքով մեր միակ հարսությունը արցախյան թառաստեղի թառամությունն է, որը խեղաթյուրվում է, եւ մենք թառաստեղան ենք ճամառությունն ասել»։ Արցախյան հերոսամարտի մասին զրված թառամությունից անտրոջ դժգոհեցին՝ ճեղքվել, որ այդ մասին գում են նրանք, ովքեր նույնիսկ չեն եղել թառաստեղի դաշտում։ Նախաձեռնող խմբի նպատակներից մեկն էլ «այն մարդկանց ներկայացնելն է, որոնք

իսկապես մասնակցել են հերոսամարտին», որ ամեն մեկը կոչում եւ թառաստեղի չասանա, քանի որ իրականում բանակից փախչողները ցան են եղել։

Որոշ հարցերի շուրջը նախաձեռնող խումբը չցանկացավ խոսել, քանի որ չի եղել կազմակերպության հիմնադիր համագումար նիստը, եւ իրենք չունեն միասնական կարծիք։ Ըստ հարցերի մասին խոսելիս՝ ֆաղափարական դաշտի, որն է կուսակցության հետ հնարավոր համագործակցության եւ ազատագրված սարածների վերադարձման վերաբերյալ նախագահը նույն էր, որ դա կոնկրետ իր կարծիքն է։ Լրագրողների հարցերի արդյունում սակայն թառաստեղ, որ կազմակերպության ստեղծումն այս օրերին որն է կաղ չունի սահմանադրական հանրավելի հետ, իսկ հետագայում որոշեւ կուսակցություն զանցվելու դեղումն հնարավոր է իրենք էլ մասնակցեն խորհրդարանական ընտրություններին։ Իրենց խոսքով, կազմակերպությունը կհամագործակցի միայն «արդար» կուսակցությունների հետ, որոնք «հիմա գուցե չկան, բայց կարող են հայնակել»։

Տրամբես «կուկուռուզին»...

ընդ, «Ռոսիա» կինոթատրոնը, կամերային երաժեշտության տունը եւ, իհարկե, «Երիտասարդության թալանը» (1970-85 թթ. ճարտ. Ա. Թառասյան, Ա. Խաչիկյան, Գ. Պողոսյան)։ Իր բնույթով ունիվերսալ համալիրն ընդգրկում էր 500 տեղանոց հյուսանոց, բար, հասկաղես կլոր թատրոն հասկանում բազմաթիվ խմբակների ու վարչական սենյակների համար սարածներ... Այսօր այդ ամենից անբողոքուն փակվում է համալիրի միջնամասը՝ կլոր հասկանը։ Իսկ թե ինչ է ինչ հիմների հիման վրա, փորձեցի թառաստեղ Երևանի ճարտարապետության եւ ֆաղափարության վարչության թեղի տեղակալ Մետրոդ Հարությունյանից։ «Նախկին «Երիտասարդության թալանի» հյուսանոցային մասնաշենքը (մեղստեղի կլոր շինությունը) 1983-0 ն մակերեսով փակվում է, «Հայկական սեյսմակայուն շինության եւ կառուցվածքների թառաստեղան զիտահետազոտական ինստիտուտ» ԲԲԸ-ի սկսած հ. 11-2/324 եղակացությունը հիման վրա։ Այդ եղակացությունում բազմաթիվ մասնակրկիտ ուսումնասիրություններից հետո նշված է, որ «հյուսանոցային մասնաշենքի համար անհրաժեշտ է իրականացնել միջոցառումներ

հետ»։ Այսինքն, 1960 թ. նախագծված շենքը եղել է մինչեւ 7 բալ սեյսմակայունությամբ, որը չափազանց փոքր է, իսկ այժմ շինարարական նորմերը թառաստեղան են հասկ 9 բալ ամուրթյուն, ու «մասնաշենքի ծավալահասկագծային լուծումները չեն համաթառաստեղան նորմաշիվ կառուցվածքների ներկայացվող ժամանակակից թառաստեղան եւ ավելի նպատակահարմար է սեփականաշիտը համար նորը կառուցել, քան ամրացնան ամեն շեսակի աշխատանքներից հետո չափազանց նա սեյսմակայունությունը, որը չի երաշխավորում որն է մեկի կողմից», բացառություններ սկեց թյրն Հարությունյանը։

Ձուրեցի «Երիտասարդական թալանի» նոր սեփականաշենք «Ավանգարդ մոթոր» ՍՊԸ-ի սնորեն Եղուարդ Ավետիսյանի հետ, որն իր իսկ ստուգած թալանազրի համաձայն, անցարժ գույլի առ ու վաճառի մասին սենեսական դառարանի 08.12.2003 թ. ՏՄ-895/2003 որոշման հիման վրա Սարալանջի 1 հասցեում զսնվող համալիրի սեփականաշենքն է։ Պրն Ավետիսյանը տեղեկացրեց, որ հյուսանոցային համալիրի հարակից շենքերն ամրացվել եւ ուժե-

միություններից եւ Սոսկվայի 3 սարքեր ճարտարապետական կազմակերպություններ։ Իսկ թե ներկայացված աշխատանքներից որը կլինի վերջնականը, կորոշի հասկ համաձայնագրով, որից հետո միայն եկող սարվա զարնանը կսկսվի հիմնադրանքի հյուսանոցի շինարարությունը։ Եղուարդ Ավետիսյանը նեցց նաեւ, որ նախկին կառուցի ճարտարապետները՝ Անահիտ Թառասյանի եւ Հուլյա Պողոսյանի հետ երկար ժամանակ աշխատել են, սակայն նրանց ներկայացրած նույնաշիտ նախագծի տիպներից որն է մեկը չի համաթառաստեղանել հարկային ծածկի, սեյսմիկ թառաստեղանության թառաստեղան եւ հիմնադրանքի հյուսանոցի նորմաշիվներին, ուսի դրամ մեծվել են։

Հետաքրքրական է, որ երբ եւ հեռախոսով զուրեցի թյրն Գ. Պողոսյանի հետ, վերջինս վրոզված էր, որ իրեն չեն տեղեկացրել «Երիտասարդական թալանի» հյուսանոցային հասկանի փակման մասին եւ անգամ խորհուրդ չեն հարցրել։

Անա այսուհի բաներ։ Բոլոր դեղումներն իր դարն աղաբ մի կառուց այսուհիով դուրս է գալիս մեր տեսաթառսից։

ՄԱՐԿՆԱ ՄԱՐԿՆԱ

Տասարակական կազմակերպությունների ներգրավումը «Տազարանյակի մարտահրավերներում»

Հայաստանի զարգացման համար կարեւոր նախադրամաններ աղա-հովող հնարավորություններից մեկը, ըստ թառաստեղանության, «Հազարամյակի մարտահրավեր» ծրագրին մասնակցությունն է։ Մասնակցությունն աղահովելու համար մեր երկրի կառավարությունը եւ ոչ կառավարական կազմակերպությունները նմանակցություն են կլոր սեղանների ժամանակ փորձում են վեր հանել առկա խնդիրներն ու լուծումներ մեակել։ Դրանցից հերթականի հեղինակը «Գործընկերություն հանուն բաց հասարակություն» նախաձեռնությունն է։ Երեկ հրավերված նմանակցումն մասնակցում էին ֆիլանսների եւ էկոնոմիկայի փոխնախարար Տիգրան Խաչատրյանը, Երիտասարդական կազմակերպությունների կողմից նմանակցություններին ակտիվ մասնակցությամբ եւ առաջարկություններ ներկայացնելու համար «Երաշխավորված» երեւ ԳԿ-ների ղեկավարներ («Համալսարանական կրթությամբ կանանց սոցիաղացի», «Հայաստանի անտաներ» եւ Գյումրու «Աստարեզ» ակումբ), տեղական եւ արտասահման

նյան կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ։

Ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի փոխնախարարը ներկայացրեց Հազարամյակի մարտահրավերների հայաստանյան ծրագիրը, խոսեց այնտեղ ընթացած գերակայությունների եւ ծրագրի իրականացման բոլոր փուլերում հասարակական կազմակերպությունների ներգրավվածության կարեւորությունը մասին։ Նա նեցց, որ դեռեւ 2003-ին Աղառնության հաղթահարման առաջարկել էր սենեսական ածի միջոցով աղառնության կրճատման դրույթը, սակայն ավելացրեց, որ հետագա տարիների զարգացումները լրացումների եւ ձգարնաների անհրաժեշտությունն են առաջարկել։ Օրինակ՝ 2003-04 թթ. Երևանում սենեսական ած ու աղառնության կրճատման ավելի բարձր ցուցանիշ է ունեցել, քան գյուղական վայրերում։

ՀՀ կառավարությունը «Հազարամյակի մարտահրավերների» հիմնադրամի Երզնանկերում ֆինանսավորում ստանալու նպատակով սնորենների խորհրդին է ներկայացրել

ծրագրային առաջարկությունների փաթեթ, որտեղ կարեւորվել են գյուղական համայնությունն ուղղված ներակառուցվածքների եւ համայնային ծանաղարհների բարեկարգման խնդիրները։ Ըստ թառան հասարայանի՝ մեր կառավարությունը 175 մլն դոլարին համարժեք դրամի ծրագրային հայտ է ներկայացրել սնորենների խորհրդին, որտեղից 118 միլիոնը՝ ուղղված, 57 միլիոնը՝ ծանաղարհային շինարարության համար է նախատեսված։ «Այս գումարները դեռեւ ձգարնաների են ենթարկվելու, ասաց թյրն Խաչատրյանը։ Վերջնական թյայնակառուցվածությունները ձեռք կբերվեն մի քանի քառաբլ անց։ Կարող են ասել, որ 175 մլն-ից թյակաս գումար չի հաստատվել»։ Նա նեցց, որ 5 սարվա այս ծրագրի համար մեր կառավարությունը գումարները ստանալու է եռամսյակը մեկ։ Հարեւան Կրասսանի համար նախատեսված է մոտ 290 մլն դոլար, սակայն եթե համեմատում ենք այդ երկրի բնակիչների թիվը (5 մլն) մեկ հետ, Հայաստանի դեղումն 1 ԵՂԻՆ ավելի մեծ գումար բաղին կընկնի։

Ծրագիրը Հայաստանում կսկսվի 2006 թ.-ից։ Պրն Խաչատրյանը նեցց, որ սկզբնական Երզնանում գուցե ծրագրի փոքր հասկաններ իրականացվեն, քանի որ ավելի մեծերի համար նախատեսված են առավել ժամանակասար ուսումնասիրություն եւ իրավիճակի գնահատում։ Զննարկման ժամանակ նեցց, որ հասարակական կազմակերպությունները ծրագրի իրականացման ընթացում կարեւոր է ինչպես մեր, այնպես էլ արտերկրյան կառավարությունների համար։ Այս թյայնանին բավարարելու համար «Հազարամյակի մարտահրավեր» հիմնադրամի հայաստանյան ծրագրի հոգաբարձուների խորհրդի կազմում նախատեսվել է հասարակական կազմակերպությունների 5 ներկայացուցիչների առկայություն, որոնք բոլորն էլ իրավունք ունեն մասնակցելու ոչ միայն խորհրդի նիստերին, այլեւ փեարկելու որոշումների կայացման ժամանակ։

Կարեւորվել է նաեւ ծրագրի ընթացում ուսումնասիրությունն ու գնահատումը։ Այս նպատակով նա-

խատեղում են ոչ միայն ազգային վիճակագրական ծառայության, այլեւ Երիտասարդական կառույցների ուսումնասիրություններ։

Նման ծրագրերում հասարակական կազմակերպությունները համալիր ներգրավվում են ֆինանսական կամ այլ միջոցներ ձեռք բերելու նպատակով։ Այս ծրագրով ոչ մի հասարակական կազմակերպություն կայուն եկամուտներ չի ստանալու։ Ֆինանսների փոխնախարարը նեցց, որ ծրագրի Երզնանկերում կազմակերպություններին կաջակցեն, եթե վերջիններս, օրինակ՝ ցանկանան մեկնել այս կամ այն գյուղական համայնակ կոնկրետ ուսումնասիրություն կատարելու համար։

Կառավարությունը միջազգային մրցույթ է հայտարարելու ծրագրում խորհրդական եւ ֆինանսական գործակալ ներգրավելու համար։ Սա, ըստ թյրն Խաչատրյանի, թույլ կտա, որ ֆինանսական միջոցների ծախսն առավել թափանցիկ եւ խիստ նպատակային լինի։

ՄԱՐԿՆԱ ՄԱՐԿՆԱ

Ռուսաստանում վերածնվում է մասոնականությունը

Խորհրդային իշխանության օրոքին արգելված ամենահայտնի գաղտնի ընկերությունը Ռուսաստանում վերակենդանացել է իր գործունեությունը: Իստանբուլում «Լա Ռասոն» թերթն այդ մասին տեղեկացնելով՝ մասնավորապես գրում է, որ 1917 թ. հեղափոխությունից ետևոմից հաստատված հետ խորհրդային Միությունում մասոնականությունն արգելվեց:

Հասարակությունը ենթարկվեց բռնի կազմաքույրման: Ռուսաստանի մասոնների մեծ մասը դարձավ Ֆրանսիայի մասոնական օրյակների (ժողովարանների) անդամ: Առավելագույնը 15 օրյակներ դասրաս էին ընդունել նրանց:

Այժմ ինը ճանաչված անց եւ կոմունիզմի անկումից հետո, մասոնականությունը Ռուսաստան է վերադարձվում առավել քան երբեք ուժեղացած: Ընդամենը գաղտնի ընկերությունը գիտակցում է, որ ինքն անցյալում օգնել է կոմունիստների հաղթանակին: Ինքնափոխակերպների մեջ զգալի թիվ էին կազմում մասոնները:

1917 թ. կոմունիստական կառավարությունը հայտարարեց, թե իր դրկսիման անհամատեղելի է մասոնականության հետ: Այժմ՝ ճասնամյակներ անց, նախկին ԽՍՀՄ ամեն մի քաղաքի կարող է ստանալ անհրաժեշտ տեղեկություն, Եվրոպայի հաստատվել Ռուսաստանի մասոնական մեծ օրյակին, որի հիմնադրման դասոնական սարեքիվը համարվում է 1995 թ. հունիսի 24-ը: Մասոնական ընկերությունը դասոնական կայքէջ ունի ինտերնետում: Ռուսաստանի մասոնական օրյակին այսօր դասակարգում են

նաեւ իրենց անուններն ունեցող երկու ճասնյակ «արեխսանոցներ»: Դրանց թվում դեմ է առանձնացնել «Գարնոնիան», «Լոսոսը», «Գամայունը», «Ավրոսը», «Բեւեռային ասոը», «Յուլիստերը», «Փյունիկը», «Ալֆա եւ Օմեգան», «Երբայրական սերը», «Ալեքսանդր Պուսկինը», «Երեք թագը», «Բարեկամությունը»:

Ներկայումս գործող 90-ից ավելի մասոնական մեծ օրյակներ ճանաչել են Ռուսաստանի Մեծ օրյակը: Եանաչողների թվում է Անգլիայի մասոնական Մեծ օրյակի միությունը, որտեղ ծնունդ է առել մասոնականությունը, ապա սարածվել ողջ աշխարհում: Մասոնականությունը հասել է Ռուսաստանի հեռավոր օրջաններ, օրինակ՝ Սամարա, Յարոսլավ եւ Նովոսիբիրսկ: Ինչդեռ ոմնում է մասոնականության հայտնի հետազոտող Պլասոնովը, օրյակի անդամներն օժանդակում են Ռուսաստան թափանցող մասոնականության ճյուղին: «Նրանք ակունքներ են հիմնում գործարար աշխարհի եւ սոցիալական ընտանիքի ամենահարուստ եւ երեսիլի քաղաքացիների համար, ունենալով սեփական խանութներ, հյուրանոցներ, առողջավայրեր եւ թանկարժեքներ», նշում է Պլասոնովը:

Նրա խոսքերով, արդեն 2001 թ. մասոնական օրյակում եղել են Ռուսաստանի մեկ միլիոնից ավելի քաղաքացիներ: Նրանք դասկարում էին այսդեռ կոչված «սոցիալ մասոնականությունը», որի գլխավոր դասակարգությունն է հասարակության վրա ներգործել որոակի ոլորտներում, օրինակ՝ մեակոչոթ, սեստություն եւ առհասարակ սոցիալական կյանքի ասդարեզում:

Եթե դիմեն Ռուսաստանի նախկոմունիստական ժամանակաշրջանի դասոնությունը, ապա կեսնեն, որ երկում մասոնականությունը մտցրել է Պետրոս Մեծը: Նա սահմանեց այսդեռ կոչված «ասոնականությունը», որը ներառում էր 14 դասերի ներկայացուցիչներին, հիմն ընդունելով Պրոխորովի փոխառնված մասոնականության մոդելը:

Մասոնների մեջ կան ռուս նաև լոր դեմոկրատիկ եւ մեակոչոթային գործիչների անուններ: Մասոններ են եղել գրողներ Պուսկինը եւ Նովիկովը, գրողներ Սոլովյովը եւ մարշալ Կուսոնովը: Պլասոնովի սվայներով, Ռուսաստանում մասոնների ցանկը կարելի է անվերջ Եարունակել: Այդ մարդիկ ժամանակին զբաղեցրել են վարչական բարձր դասոններ, դասկանել են խորհրդային նոմենկլատուրային վերնախավին: Կոմունիստական կայսրության անկումից հետո նրանք հարել են մասոնականությանը:

Ռուսաստանի հետազոտող Պլասոնովը ներկայացնում է Պուսկինի կառավարությունում բարձր դասոններ զբաղեցնող այն անձանց ցանկը, որոնք ներկայումս ռուսաստանյան օրյակներից մեկի անդամներ են: Նրա սվայներով, մասոններ են Օրյոլի մարզի վարչակազմի աշխատակից Վիկտոր Լիվոցը, 90-ական թթ. մարդու իրավունքների դասասխանաու Եղան Դմիտրի Կրայովսկին, ինչդեռ նաեւ կոմունիստական նախկին նոմենկլատուրայի բազմաթիվ այլ դասոնյաններ, որոնք դարձել են մասոնական սարքեր օրյակների անդամներ:

Պ. Բ.

Ֆրանսիայի մի Եարք քաղաքներում դարեային ժամ կհաստատվի

Ֆրանսիայում Եարունակվող փողոցային անկարգությունների կառավարությանը երեկ նախագահ ժակ Շիռակը հրավիրել է նախարարների խորհրդի նիստ, որոնքի գործի դրվեն 1955 թ. այն օրենքի դրույթները, որը վերաբերում է դարեային ժամի հաստատմանը: Այժմի դասերակ ժամանակ ընդունված այդ օրենքի համաձայն, քաղաքների ոստիկանադեսները կարող են անհրաժեշտության դեպքում դարեային ժամ հաստատել ներգործախարարի թույլատրությամբ:

միայն երեկ գիշեր Փարիզի արվարձաններում այրվել է 1172 ավտոմեքանա, կալանավորվել է 330 հանցագործ: Փողոցային անկարգությունների երեկ սարածվել էին Ֆրանսիայի մոտ 300 քաղաքներում:

Ներկայումս խոսվարարների դեմ դայարում են ընդամենը 8000 իրավադահներ: Որոակ եւ հավաքել են 1500 դասեսային ժամդարմների եւ ոստիկանների: Նախկին սվայներով, Ֆրանսիայի 18 քաղաքներում արակարգ դրույուն է հաստատվել: Թուլուզ

Նախագահի առաջարկությունն ընդունվել է, չնայած սոցիալիստներին եւ «կանաչների» առաջարկումներին: Սոցիալիստական կուսակցությունը մասոնությունն է արահայել «ազատության սկզբունքների խախտման» կառավարությամբ, իսկ «կանաչները» դասադարել են իշխանությունների «անհամարժեք խստությունը»:

Մինչդեռ մարդիքիների հանցախմբերը Եարունակում են իրենց բռնարարները: Ֆրանսուրեսի վերջնական սվայների համաձայն, քաղաքում երեկ գիշեր մի խումբ դեռահասներ ավտոբուս են կանգնեցրել, ուղեւորներին իջեցրել եւ ադա հրկիզել մեքենան: Փարիզի Սեւան արվարձանում հրկիզվել է սարական դուրոցի Եեմը, իսկ Վիսրկյուր Սեմ արվարձանում հրկիզող ռումբ է օգվել հիվանդանոց: Արակարգ դրույուն կհայտարարվի Փարիզի արվարձաններից առնվազն երեքում: Գնարավոր է, որ կարգուկանոնի վերահաստատմանը մասնակցեն բանակային ստորաբաժանումներ:

Բոսոնի օդանավայանում խուզարկել են ՄԱԳՍԵ-ի գլխավոր սուօրենին

Բոսոնի օդանավայանում մանրակրկիս խուզարկության են ենթարկել ՄԱԳՍԵ-ի գլխավոր սուօրեն, խաղաղության Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր Սոհամմեդ ալ Բարադեյն եւ նրա կնոջը: Դիվանագիսական աղբյուրները ոմնում են, թե մանրակրկիս զննությունը թեբես դայմանակորած եւ ալ Բարադեյի արաբական անուն-ազանունով: Սակայն դժվար է հավասալ, թե ամերիկացի մատավորները չեն ճանաչում ՄԱԳՍԵ-ի ղեկավարին, որն ԱՄՆ է ժամանել այսօր՝ դեբեմբար Կոնդոլիզա Ռայսի հետ հանդիպում ունենալու:

Սոհամմեդ ալ Բարադեյը 2005 թ.

խաղաղության Նոբելյան մրցանակի արժանացավ «ասոնային էներգիայի անվասն կիրառությունն ադա հովելու ջանքերի համար»: Մրցանակի Ենրհամ արարողությունը տեղի կունենա Օսլոյում դեկտեմբերի 10-ին, նշում է Ինտերֆաքս գործակալությունը:

Ալ Բարադեյը դիվանագիսական գործունեությամբ զբաղվում է 40 տարուց ավելի: 1957 թ. հիմնված ՄԱԳՍԵ-ի ղեկավարն է 1997 թվականից: Սկզբնական Երանում նրան համարում էին «ամերիկյան» թեկնածու, բայց վերջին տարիներին ԱՄՆ-ի եւ ալ Բարադեյի հարաբերությունները լարված են:

Ամերիկացիներն Իրաքում քիմիական զենք են օգտագործել

2004 թ. Յոյեմբերին Իրաքի Ֆալուջա քաղաքում ամերիկացի զինծառայողները քիմիական զենք են օգտագործել: Այդ ոմնումն է արվում իսրայելի լրագրող Չիզֆրիդո Ռանուչիի նկարահանած հետախուզական ֆիլմում: «Ֆալուջա. ողորկված ջարդ» անունը կրող ժադավեթի ոբու հասկաններ երկուաթի օրը լրագրողները դիտել են մամլո աուտիսում, իսկ ամբողջությամբ ֆիլմը ցուցադրվել է երեկ իսրայական արբանյակային RAI-News24 հեռուստատիվով:

Իսրայական ԱԿԻ գործակալությունը: Սակայն ֆիլմի հեղինակները ոմնում են, որ ամերիկացի զինծառայողները վստահավոր նյութը փոբեցրել են Ֆալուջայի բնակելի թաղամասերի վրա՝ քիմիական այրվածներ դասոնելով խաղաղ բնակիչներին:

Ժադավեթում նկարահանված ամերիկացի նախկին զինծառայողներից մեկը ոմնում է, որ ինքը լսել է «զուտություն մադադներ» հրամանը, քանի որ կիրառվելու էր «սոցիալական ֆոսֆոր»: «Գետ ես տես կանանց եւ երեխաների այրված մարմիններ», դասոնում է այդ զինծառայողը:

Իսրայացի լրագրողները նաեւ տեղեկություններ ունեն, որ Ֆալուջայի մոտ մղված մարտերում օգտագործվել է MK77 սիդի նադալ, որն արգելված է ԱՄԿ-ի միջազգայրով:

2005 թ. փեբրվարին Իրաքում առեւանգված եւ ադա ազատ արձակված լրագրողի Չուկիանա Սգրեանց ֆիլմի հեղինակներից սվան հարցազույցում հայտարարել է. «Ֆալուջայից փախած մարդիկ ինձ քանիցս ասել են, որ քաղաքի համար ծավալված մարտերի ժամանակ ամերիկացիները կիրառել են նադալ եւ սոցիալական ֆոսֆոր: Ես ուզում էի այդ մասին դասոնել աշխարհին, բայց առեւանգիչներն ինձ զրկեցին այդ հնարավորությունից»:

Պ. Բ.

Ռուս գործարարները փողով «ազնվական» են դառնում

Ռուսաստանի գործարարների Երանում նորաձեւություն է դարձել ազնվական սիսդոսի հայթայթումը: Այն սանալու համար այժմ դարադիր չէ ազնվասոմիկ նախնիներ ունենալը, բավական է մի քանի Եարք սոդալ եւ որոակի գումար վճարել: «Լը Պուսեմ» հանդեսի սվայներով, 5700 եվրո վճարելով կարելի է բարոնի սիսդոս սանալ, 8000 եվրոյի դիմաց Ենորհվում է

կոմսի, 1200 եվրոյի դիմաց՝ իշխանի կոչում: Այդ սակագները սահմանել է «Ռուսաստանի նոր ընտանիք» ընկերությունը: Անձնագիր եւ ինքնակենսագրություն ներկայացնելով՝ դիմողն սանում է դասոնական սիսդոս: Գնարավոր է նույնիսկ դասվիրել ռուսական ցարերի հետ կադավող սոհամադա: Ի դեբո, կոմունիստական դարաշրջանում մարդու

ազնվական ծագումը նրան ենթակա էր դարձնում անորի կամ մահադասոի:

Իրականում վերոիշյալ սիսդոսները բնավ օրինական ուժ չունեն: Բայց քանի որ 1917 թ. հեղափոխություն ժամանակ բազմաթիվ արիվներ ոչնչացվել են, ամեն դեբում անհնար կլինի սուդել սիսդոսների իսկությունը:

Պ. Բ.

Մ. Նահանգները քննադատում է Ադրբեյջանի ընտրությունները

1-ին Երից «Երեկ մենք հենց այդ հարցը սվեցինք Ադրբեյջանի հարցով Ես ԽԿԿԿԿ համագերկուցող Անդրեսս Գրոսին: Նա սասց, որ դժվար է համեմատել վասը վասի հետ: Մենք կարող ենք այս ընտրությունները քալ առաջ համարել, եթե վերցնեն նախընտրական առաջին 15 օրը, մնացյալը ես համարում եմ հետալ եւ համաձայն են միջազգային դիսոդների նախնական եզրակացությունը: Այս ընտրություններում իշխանությունները ավելի Եարք խաբեցին իրենց բնակչությանը», «Ազգի» հետ հեռախոսազույցում սասց Ալիեբը:

դել, որոնքի իմանալից յուրաքանչյուր քաղաքական ուժի կեոնը: Ադրբեյջանում, անկասկած, ընդդիմությունն ավելի ուժեղ չէ, քան իշխանությունը: Խոսքը ոչ այնքան ընդդիմության ուժեղ լինելու, որքան հասարակության մեջ հակակառավարական տրամադրությունների մասին չափ մեծ զանգված, որին չի կարելի համարել ընդդիմության կողմնակից, դարադադես նրանք հոգնել են իշխանությունների ներքին քաղաքականությունից, եւ դասոնա են ձայն կանությունից, եւ դասոնա են ձայն կանությունից: Դա զգացվում է հակաոնությունը: Դա զգացվում է հակաոնությունը, որտեղ ժողովուրդը անդադադան է եւ ավելի Եարք գործարարի թեւադարմի սակ», աասց «Ենի նեսիլի» նախագահը:

զազգային կազմակերպություններն ասում են, որ ձայները վաս են հաւվել 43 ընտրատարածներում եւ հասնելու են դրանցում ընտրությունները չեղալ հայտարարելուն», ավելացրել Ալիեբը:

Ի սարքերում ԱՄՆ-ի եւ եվրոդական կազմակերպությունների, ԱՊԳ դիսոդական առափելությունը Ադրբեյջանի խորհրդարանական ընտրություններին սվել է Եարք դրական զննասական: Ավելին, Ռուսաստանի ԱԳՆ-ն քննադատել է եվրոդական կառույցների «կանխակալ» դիրոբուումը: Սա, ի դեբո, առաջին դեբոնը չէ, եր Արեւմուսի եւ Ռուսաստանի դիրոբուումները հակադրվում են: Մոսկվան եւ ԱՊԳ դիրոդական առափելությունը միջազգային չափանիբներին անհամադասախան էին համարել Վրաստանի եւ Ուկրաինայի վերջին ընտրությունները, մինչդեռ ԱՄՆ-ը եւ եվրոդական կազմակերպությունները դրանք որակել էին ազատ եւ արդար:

Ընդդիմությունը 125 տեղանոց խորհրդարանում սասցավ ընդամենը 10 տեղ: Արյոյ սա ադրբեյջանական հասարակության՝ ընդդիմության նկատմամբ ձգարիս վերաբերմունքն է արահայտում: «Գիտակաոնորեն հիմնավորված դասախան չեն կարող սալ, որովհետեւ մեր երկրներում նորմալ ընտրություններ չեն ե-

Մեակրոպ

Կրկին Մեծ եղևնի մասին

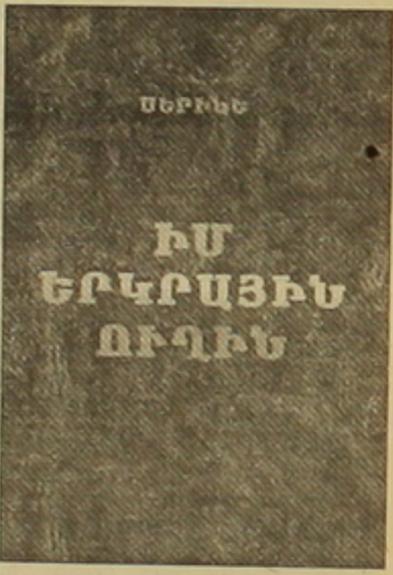
Մօսիկ անցելիս, երբ Եղեռնի 90-ամեակը կը նշենք, Շահեն հաչաճեալ Բեյրութն կ'անցնի քերտով հայ մամուլին իր արուեստաբանական վերելումները հայ գեղանկարչներուն այն դասառններուն, որոնք կ'արագուցեն Հայոց ցեղասպանութեան անդրադարձն ու վկայութիւնը գեղարուեստական ընկալումներով: Այդ, նոյնի մասուցումը լիբանանահայ արուեստի հասարակութեան, երբ

դանի առաքելութեան յաջողութեամբ արտերկրի մեր մշակութային կեանքին մէջ: Ծնունդով հալեթահայ (28 սեպտեմբեր 1934): Հայրենադարձ՝ 1946-ին: 1965-ին աւարտեց Լեւոն Տիգրանի Ռեպիճի անուան հիմնարկը: 1959-էն սկսած է աշխատել Հայաստանի ազգային դաստիարակչական կենտրոնին մէջ: 1967-ին կոչուած է Մարտիրոս Սարգսեանի ստեղծագործական սեփականութեան, զոր կը վարէ ձեռնհասօրէն մինչեւ

ՀԵԸ-ի Անդրանիկ Մշակութային Միութեան հրաւերով, Մ. Սարգսեանի ծննդեան 125-ամեակին առիթով, Շահեն հաչաճեալ կրկին անգամ ըլլալով այցելեց գաղութ, ներկայացնելու համար բազմաթիւ մեծ գեղանկարչի կեանքն ու գործունէութիւնը՝ սահիկներու ցուցադրութեամբ: Ներկայ գրութիւնը չի միտք իր բոլորակցութիւն անդրադարձալու դասախօսութեան ձեւին ու բովանդակութեան, այլ մէկը թողնե-

Սերինեի «Իմ երկրային ուղին» վեճը առաջին անգամ լույս է տեսել 1983-ին: Ժամանակի դասադրանով առաջին հրատարակութիւնը դուրս էին մնացել Երևանի Երկրային ունեցող որոշ հասկաններ: Այս անգամ գիրքը ամբողջութեամբ լույս է տեսել «Վան Արյան» հրատարակչութեան կողմից: Գիրքը կազմել, խմբագրել ու ծանոթագրել է հեղինակի դուստրը՝ վասակավոր լրագրող Արեւիկ Ավագյանը: Սերինե, որը ընթերցողին է ներկայացնում այս գրքով, ունեցել է հայ գրողի դժվարին ծակասագիր: Նա մանկութիւնն ու երիտասարդութիւնը լի են տառապանքներով, կոտորածներով ու զարդի ծանաղախներով դառն հիւսուցումներով: Սերինե գրողը չի արժանացել լայն ճանաչման եւ գրողին արժանի գնահատման: Նա «Արձակ» ազգագրական-բանասիրական աշխատութիւնը լույս տեսավ 1978 թ., իսկ «Իմ երկրային ուղին» ինքնակենսագրական վեճը՝ հեղինակի մահից 12 տարի անց:

«Ճանադարեց գալարվում երեսն հերկերի, արհաւիրք բլրաբերի եւ խանձված խոտանների միջով: Մեր էին այն սխալների տեսարանները, որոնցով ես գնալով էի տարիներ առաջ: Արձակն էր բնութիւնը դարձել անհրաժեշտ, թե՛ եւ էր բնութեան հմայիկն անհաղոթ», գրում է Սերինե: 1915-ին նա ականատես է լինում ահապոր սարսափների: Զար-

դերն ու սեղահանութիւնները Արձակ են բերում հարեան գլուխների բնակչութեանը: Կաղը Վանի հետ կրկնում է: Գաղափարների ջարդերի մասին չարագուշակ լուրեր են ստացվում: Սկսվում է արյան ու մահիկան ծամփանքը: Երեսները, կանայք օրեր ու գիշերներ փախչում են թուրքերից: Դժվարութեամբ հասնում են Վանի մոտ գտնվող Ավերակի գյուղը, որը շատերի համար դառնում է վերջին հանգրվանը: Վեճի հերոսուհին՝ Յեղինե, փրկվում է՝ մեղաւոր սղանվածների մարմինների տակ: Վան հասնելուց հետո նա փրկվում է բազմաթիւ վիրավորների կյանք: Վեճի հեղինակը Յեղինեի կերպարով կարողացել է ստեղծել հայ կնոջ ինքնասիր, հարուստ ներաշխարհով մի կերպար: Նովելային բնույթ կրող առանձին դրվագների միջոցով ստեղծվել է իսկական հայ հերոսուհու կերպար:

Վեճը գրված է առանձնահատուկ ոճով: Այն համեմատելի է Վանի բարձր երանգավորող արտասիրութիւններով: Յեղինակի եղբայրացի Վանի հասնելուց հետո նա փրկվում է բազմաթիւ վիրավորների կյանք: Վեճը գրված է գեղարվեստական նուրբ զգացողութեամբ:

Սերինեի «Իմ երկրային ուղին» վեճը խիստ արդիական է ժամանակակից գրականութեան եւ մասնաբան տեսարանների համար: Գիրքը ընթերցողին ծանոթացնում է նաեւ Վասակավորի լուրջ գրական գունագեղ բնութեան եւ ժողովրդի կյանքի, կենցաղի, կրած տառապանքների ու վերադարձի հավաստի մասին:

ՌՈՐԵՆՏ ԳԱՎԱԾՅԱՆ

Արուեստաբանին դերն ու տեղը մշակութային կեանքին մէջ. արուեստաբան Շահեն Խաչատրեան

լով մամուլի յատուկ աշխատակիցներուն: Մեր մօտեցումը՝ վկայութիւնն է այն մեծ գործին, որուն լծուած է արուեստաբան Շ. Խաչատրեանը: Գեղարուեստական հարցերու մեկնաբան-դասախօսը, վարդապետը՝ իր մարզն ունի, մանաւանդ՝ երբ կը խօսի ան իր «հոգեւոր հոր», մեծանուն վարդապետ Մարտիրոս Սարգսեանի կեանքին եւ ստեղծագործութեան շուրջ: Վարդապետը կեանքին իւրաքանչիւր հանգրուանը խորհմանս աղբյուրն է արուեստագետի իր ներաշխարհին, բնութեան գոյներուն եւ արեւիկն լոյսի մէջ կ'ողջունէ կեանքի ներքողը, հայրենիքն հեռու՝ հայրենի բնաշխարհը անհաս կարօտ է, իսկ իմ կը ներկայացայ իբրեւ մէկ մասնակցը սիեզերիին, անոր դէս յաւերժ՝ իր ստեղծագործած գեղանկարներուն ընդմէջէն: Անուշտ մեր բանաստեղծը, երբ իր կեանքին ամենէն գեղեցիկ տարիները աղբյուր է մեծ վարդապետ ներկայութեան, հոգեզաւակի մի հարազատութեամբ, իր ներկայացուցած դասախօսութիւնը միտք չըւար յարգ ընթերցում մը ակադեմիական նախադասութեամբ, այլ, ժամ մը ամբողջ, անգիր գրոյց՝ մեծանուն նկարչի կեանքին ու դայծառ յիշատակին հետ: Ահա թէ ինչպէս, մեծ արուեստաբաններուն բանատր խօսքերը ունկնդիրը կը տղատրեն առաւելագոյնս, դասախօսութեան ժամը վերածելով գեղագիտական համոզման:

ՀԲԸՄիութեան Ե. Տեմիրճեան Կեդրոնի համադասարաններուն մեր սահիկներու ցուցադրութեամբ կու տար իր դասախօսութիւնը յազգեացած մասնագիտական խորունկ դիտարկումներով (տեսնել նոյնի ամբողջական գրատունն ու նկարչական վերահսկողութիւնները «Խօսակ» դասընթացի մասնաւորը 2005-ի համարին մէջ):

Եթէ երբեք գեղարուեստական գրականութեան մէջ կը փնտնենք բարեկամութիւնը գեղագիտական որոնումներու եւ գրականագիտական հայեացքներու, նոյնի «գեղանկարչութեան եւ գեղարուեստի այլ բնագաւառներէն, գեղագիտարուեստաբանն է, որ իր ունեցած խորունկ հմտութեամբ, գեղարուեստական համադասարանի ծանօթութեամբ կը մօտեցնէ մեզի «անծանօթ աշխարհ»-ները գեղանկարչութեան դասառններու, գոյներու «լեզուաբանութեան» եւ զգացողութեան, կամ երաժշտական կտորներու - ձայնային իմաստաբանութեան, գեղարուեստի բարձր մակարդակին վերաբերող հարցերուն միտքով: Առաւել արուեստի վասակավոր գործիչ մը, որ իր դասախօսութեան միտքով լծուիլ հայ գեղարուեստի ու մշակական դե-

վերջերս: Այժմ՝ սօրտեն է եզմիածնի Արեւիկ Գորկիի անուան թանգարանին, բացուած՝ մեծ գեղանկարչի ծննդեան 100-ամեակին առիթով:

Շահեն Խաչատրեան կազմած, խմբագրած եւ կամ գրած է յառաջաբանները բարձր մը դասախօսութեան, որոնցմէ մեզի ծանօթ են յատուկապէս՝ Պետրոս Գոմսուրաճեանի, Մինաս Աւետիսեանի, Յ. Ավագովսկիի, Յակոբ Յակոբեանի, Արեւիկ Գորկիի նուիրուած գործերը: Ինչպէս նաեւ Հայաստանի ազգային դաստիարակչական կենտրոնի ազգային դասախօսութեան շուրջը:

Ներկայիս, Միացեալ Նահանգներու մէջ մամուլի տակ է Հայոց ցեղասպանութեան 90-ամեակի ծիրէն ներս կատարուող աննախընթաց դասախօսութեան մէջ «Յալին գոյնը» խորագրեալ: Գիրք մը՝ որ կը նկարագրէ 19-րդ դարու վերջին Հայաստանի կոտորածներէն մինչեւ Մեծ Եղեռն եւ յետ-Եղեռնեան մեր հայ նկարիչներուն դասառններէն նմուշներ, որոնք կ'արագուցեն ներքին տառապանքը հայ արուեստագետներուն: Ահաւասիկ՝ անփոփ գիտելու մէջ Շահեն Խաչատրեանին ունեցած թեղուն գործունէութիւնը Հայաստանի մէջ թէ սփիւռեալ կարեւոր գաղութայիններէն ներս, Մերձաւոր Արեւելէն մինչեւ հարաւորակաւ ափերը: Ինչպէս անցեալ աղբյուրին, նոյնի մէջ հոկտեմբերի 10-ին, ՀԲԸՄ -

Բարեբախտութիւնն է մեզի համար, որ մենք յիսնամեակէ մը ի վեր վայելած ենք հայրենիքէն մեզի հիւրաբար այցելութիւն տուող դասախօսներ, արուեստաբան հասարակութիւնը անկարելի է որ մոռնայ անցեալն ու ներկան կամըող գեղարուեստական դասերը, մշակութային մեր համոզմանները: Կարծէ, որ երբեք յետագային հայեացքներով վերակենդանացնենք հեռու թէ մօտիկ անցեալի մեր յուշ յիշատակները: Յիշենք թոյլ այն դէմերը, որոնք տաղաբանութեան մէջ կեանքին դասերը:

Շահեն Խաչատրեանը եղաւ վերջին «առաւել»-ը, մեզի դրկուած արուեստագետ մը:

ԱՐԱՄ ՄԵՓԻՃՅԱՆ
Չարթուն, 22 Նոյեմբեր 2005

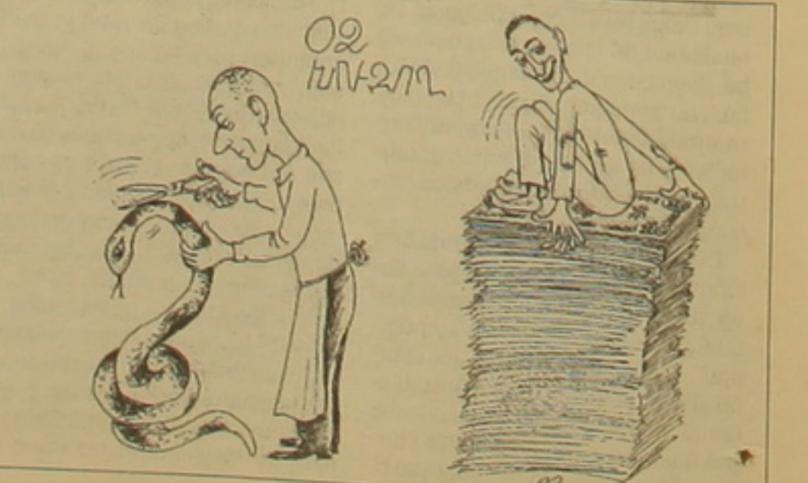
Հայ-կորեական մշակութային հարաբերութիւնները ամրադրուելու են

Արդեն մեկ տարի Հայաստանում գործում է Կորեայի Հանրապետության հյուպատոսությունը, որի առիթով այս օրերին կազմակերպվել են միջոցառումներ: Նոյեմբերի 8-12-ը Հայաստանում հայ-կորեական մշակութային օրեր են, որոնց մեկնարկը տեղի էր՝ Մոսկվա կինոթատրոնում: Ռուսաստանի Դաւանութիւնում եւ Հայաստանի Հանրապետութիւնում Կորեայի դեսպանութեան եւ Հայաստանում Կորեայի գլխավոր հյուպատոսութեան նախաձեռնութեամբ նոյեմբերի 8-12-ը Մոսկվա կինոթատրոնում կցու-

ցարկվեն կորեական ֆիլմեր՝ ռուսերեն լուսագրերով, եւ կ'ներկայացվի «Կորեական մշակութային» ցուցահանդեսը: Երեկ Հայաստանում կորեական կինոյի օրերի բացման ժամանակ արտաքին գործերի փոխնախարար Արմեն Բայրությանը նշեց, որ հայ-կորեական հարաբերութիւնները զարգանում են վերընթաց ուղով, եւ Հայաստանում Կորեայի հյուպատոսութիւնը ամուր կողմն է այլ հարաբերութիւնների ամրադրման համար:

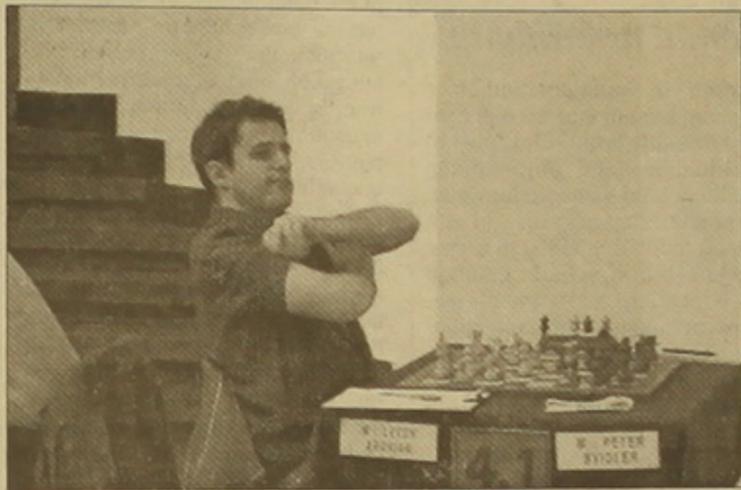
Գ. Գ.

ՍՄԱՐԱՆԿԱՐԳԻ ՍՉՔԵՐՈՎ

Հայաստանի հավաքականն անդրանիկ դարձրությունը կրեց

Երկրորդ հանգստից հետո հայ շախմատիստները կրկին նստեցին խաղատեղանների շուրջը: Ամերիկայի թիմային առաջնությունում Հայաստանի հավաքականն անցկացրեց սկզբում ֆայնի մրցախաղերից մեկը՝ ուժեղ չափերով Ռուսաստանի ընտանու հետ: Անչափ մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել առաջնությանը՝ Լեոն Արոնյանի եւ Պյոտր Սվիդլերի մրցամասը: Երկուսն էլ առաջնությունում հաջող են հանդես գալիս եւ առայժմ անդրանիկ են: Այս անգամ էլ նրանք իրենց թիմերին կեսական միավոր դարձրեցին: Նույնպես էլ ունեցան նաեւ Դրեյն-Ֆակոբյան, Ասրուհյան-Գրիգորյան դարձրանք: Փաստորեն, վճռորոշ եղավ Բարեբեկի հաղթանակը Ամասասայանի նկատմամբ: Այստեղից Հայաստանի հավաքականը մրցաշարում իր անդրանիկ դարձրությունը կրեց եւ 6 սուրից հետո 11 միավորով 4-րդ տեղում է: Ընտանուկում են բոլորին զարմացրել էին շախմատիստները: Նրանք հերթական հաղթանակը տնային Ռուսիայի ուժեղ հավաքականի նկատմամբ՝ 2,5-1,5: Այստեղ վճռորոշ եղավ Նի Գուայի հաղթանակը Մոխտենկոյի նկատմամբ: Մյուս դարձրանքներն ավարտվեցին ոչ-ոքի: Չիմաստանի սղամարկանց հավաքականը 5 մրցախաղերում վասակել է 16 միավոր եւ ընտանուկում

է միանձնյա գլխավորել արդյունաւոր: Կես միավորով առաջատարն զիջում է Ռուսաստանի ընտանին: Այս երկու հավաքականները զգալիորեն առաջ են անցել մրցակիցներից: Երես է, ռուսները 6 հանդիպում են անցկացրել, մինչդեռ 3-րդ տեղում 11,5 միավորով ընթացող ԱՄՆ-ի ընտանին մեկ հանդիպում դակաս է անցկացրել: Այս տուրում ամերիկացիները միանգամից 4 միավոր վասակեցին՝ հաղթելով Չիմաստանի կանանց հավաքականին: Վոսասան-Կուբա մրցախաղն ավարտվեց վրաց շախմատիստների առավելությամբ (3-1): Հայաստանի

Կապիտե ձեռնոցի վարձեսների մրցավեճը մեկնարկում է

Նոյեմբերի 10-ին Չիմաստանում մեկնարկում է բոնոգամարտի աշխարհի հերթական առաջնությունը: Ուժեղագույն բոնոգամարտիկների այդ ստուգատեսին լրջորեն էին նախադասարարվում նաեւ հայ մարզիկները: Նրանցից վեցը Չիմաստանում ունենալով զուրկ կգա՝ դառնալով Պյոտր Սվիդլերի մրցակցը: Հավաքականի գլխավոր մարզիչ Ռաֆայել Մեհրաբյանը թիմ է հրավիրել Գաբրիել Թումանյանին (54 կգ), Արսյուն Գուրգենյանին (64 կգ), Արսակ Մալումյանին (81 կգ), Գրայա Չավախյանին (60 կգ), Սամվել Մաթեոսյանին (69 կգ) եւ Անդրանիկ Ֆակոբյանին (74 կգ):
Մրցաշարը կսկսվի շուրջ 2 օրաբաժանում: Մրցումները ստանալով մրցավարների թվում կլինի նաեւ երեսանցի Սուրեն Դազարյանը:

Երկու մրցանակակիր

Ֆինլանդիայում անցկացված ծյուտի միջազգային մրցաշարում հաջող հանդես եկան հայ ծյուտիստները: Մեր ամենափորձառու ու շիջողակիր ծյուտիստ Արմեն Նազարյանը (66 կգ), հաղթելով մրցակիցներին, հասավ մինչեւ եզրափակիչ, որտեղ զիջեց հակառակորդին ու արժանացավ արծաթե մեդալի: 2-րդ մրցանակակիր դարձավ նաեւ 60 կգ քաշային ծյուտիստների մրցավեճին մասնակցած Գուրգենյանը:

Նիցան հրավիրում է ըմբիւներին

Ազգա ռժի ըմբատմարտի Հայաստանի հավաքականը կմասնակցի Նոյեմբերի 23-26-ը Ֆրանսիայի Նիցա քաղաքում կայանալիք անվանի ըմբի ԱՄԻ Դակլանի անվան գավաթի խաղարկությանը: Ըստ ստորադասակարգի ըմբատմարտի դասակարգման մարզիչ Լեոն Վարդանյանի, բացառված չէ, որ Նույն մրցաշարում հանդես գան նաեւ մեր հունահռոմեական ռժի ըմբիւները:

Առաջնություն վեց թիմով

Ի սարբերություն մախող մրցաշարի, ֆուտբոլի Հայաստանի այս օրվա առաջնությանը մասնակցում է ընդամենը 6 թիմ: Ավելին՝ երկրի անցյալ օրվա չեմպիոն ու գավաթակիր «Թալ Գրիգոր» սկզբում նույնիսկ հրաժարվել էր մրցաշարին մասնակցելուց: Եվ միայն վերջին ժամին ակումբի ղեկավարությունը վճռեց, այնուամենայնիվ, հայտնվելու ըմբատմարտի: Իսկ այդ ըմբատմարտի արդեն տեղափոխվել էին այլ ակումբներ: Մասնավորապես անցյալ օրվա Հայաստանի եւ Եվրոպայի լավագույն ըմբատու Արմեն Գյուլամբարյանը մեկնելու համար է գալիս «Ադանայում»: Մեկնարկային խաղում նա իր նորամուտն «Ադանայում» նեց 2 գոլով: Սակայն ըմբատուի մեկնելուց չօգնեց «Ադանային» հաղթելով «Պոլիսթեթիկին»: Գրանցվեց մարտական ոչ-ոքի (4-4):
«Թալ Գրիգոր» նոր մրցաշարում բավական երեստարակցել է իր կազմը: Դա չնայած մեկնարկը սկսել հաղթանակով: Չեմպիոնը 10-5 հաշվով դարձրեց մասնեց «Ամիկին»: «Թալ Գրիգոր» կազմում 3 գոլ խփեց Եմիլ Մետրոյանը: Նույնպես էլ հաշիվ գրանցվեց նաեւ «Գյումրի»-«Ցալկո» մրցախաղում: Հաջողություն ուղեկցեց գյումրեցիներին, որոնց կազմում արդյունավետ խաղով աչի ընկավ «Շիրակի» նախկին ֆուտբոլիստ Արսյուն Բեռնեցյանը: Նա դարձավ 4 գոլի հեղինակ: Բեռնեցյանը ընթացիկ մրցաշարի սկզբում հանդես էր գալիս Աեսարակի «Միկայում»: «Ցալկոսի» կազմում էլ 3 գոլ խփեց «Լոռու» նախկին ֆուտբոլիստ Հակոբ Մամուկյանը: Ընդհանրապես այսօր ֆուտբոլի առաջնության մասնակից թիմերում մեծ թիվ են կազմում մեծ ֆուտբոլի բովով անցած նախկին ֆուտբոլիստներ: Նեմբ, որ առաջնությունն անցկացվելու է չորս օրանով:

Շարադական կիրճի դառնությունները

Լուս Անթեյետում 8 ուժեղագույն թեմիստները սկսում են մրցավեճ աշխարհի ոչ դաստնական չեմպիոնուհու շիջողու համար: Նախնական փուլում նրանք վիճակահանությանը բաժանվել են 2 ֆուտբոլիստի: «Կանայ» խմբում ընդգրկվել են ամերիկայի Լինդսեյ Դեննոթոնը, ռուսաստանցիներ Մարիա Շարադյան ու Նադեժդա Պեռոկան, ինչպես նաեւ Եվրոպայի Պաշի Ընդիերը: «Սեւ» խմբում հանդես կան Բելգիայի Կիմ Կլիստերը, ֆրանսիական Ամելի Մոնտանոն ու Մարի Պիլը, ինչպես նաեւ ռուսաստանցի Ելենա Դեննեյանը:
Անցյալ օրի այս մրցաշարում հաղթող էր ծանալվել Մարիա Շարադյանը: Նա մրցաշարը կսկսի Ընդիերի հետ հանդիպումով: Մասնակիցներից նախկինում այս մրցաշարում հաջողություն ուղեկցել է Կլիստերին (2002, 2003 թթ.) եւ Դեննոթոնին (1999 թ.):

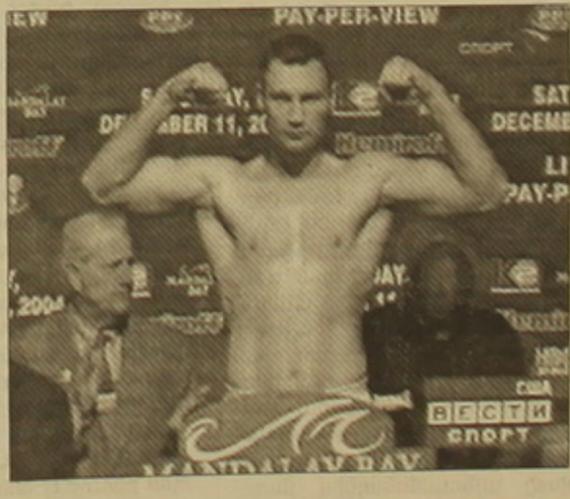

Անելկան վերադառնում է հավաքական

Թուրքիայի «Ֆենեբախչեի» հարձակվող Նիկոլյա Անելկան հրավիրվել է Ֆրանսիայի հավաքական մասնակցելու Նոյեմբերի 9-ին Կոստա Ռիկայի եւ 12-ին Գերմանիայի ընտանիների հետ ընկերական հանդիպումներին: Ռայմոն Դոմենեկի կողմից Անելկային հավաքական հրավիրելը որոշ չափով անսպասելի էր ֆուտբոլիստի համար: Անելկան վերջին անգամ հավաքականի մարզապետի կողմից Նոյեմբերի 17-ին, Ռուսաստանի ընտանու հետ ընկերական մրցախաղում:
Նիկոլյան դեռեւս Ռոմե Լեմերի օրով վիճաբանել էր Ֆրանսիայի հավաքականի գլխավոր մարզիչին, իսկ ժակ Սանթիսիին հետ կոնֆլիկտի մեջ էր մտել, որի հետեանով այլևս հավաքական չհրավիրվեց: «Ես դիտել եմ Անելկային մասնակցությանը վերջին հանդիպումները եւ ինձ դուր է եկել նախադր: Ուստի նրան հրավիրել եմ մասնակցելու ընկերական հանդիպումներին: Բացի այդ, ֆուտբոլիստ էլ ցանկություն է հայտնել վերադառնալ ազգային թիմ: Ես չեմ կարող երազանալ, որ նա անդադրվի կրկին վերադառնալ առաջնություն մեկնող թիմի կազմում: Ամեն ինչ կախված է Անելկայից», նշել է Ռայմոն Դոմենեկը:

Կլիշկոյին երեք ամիս ժամանակ է սրվել

Ինչպես արդեն տեղեկացրել ենք, բոնոգամարտի համաշխարհային խորհրդի վարկածով աշխարհի մեկնարկը չեմպիոն Վիտալի Կլիշկոն վնասված է ստացել եւ Նոյեմբերի 12-ին Հասիմ Ռահմանի հետ նախատեսված մեծամարտը հետաձգվել է: Այս առնչությամբ բոնոգամարտի համաշխարհային խորհրդի նախագահ Խոսե Սուլեյմանը հայտարարել է, որ Կլիշկոյի վնասվածքը բուժելու համար 3 ամիս ժամանակ է սրվել: Եթե այդ ընթացքում Կլիշկոն չվերականգնվի եւ դարձապես չի կարողանա մեծամարտին, ապա կզրկվի խաղարկի չեմպիոնի տիտղոսից: Այդ դեպքում չեմպիոնական գոթին կհանձնվի Ռահմանին:
Մեծամարտի անցկացման կազմակերպիչ Բոբ Արմանը նշել է, որ հնարավոր ժամկետը փետրվար կամ մարտ է: «Չեմպիոնը վնասվածի դաստնակով չէր կարողանալ խաղալ: Բոլորի համար արդարացի վճիռը կկայացվի մեծամարտին: Բոլորը էլ գիտեք, որ WBC-ի վրա մեծումներ են գործադրվում Կլիշկոյին շիջողուից զրկելու համար: Սա գործադրվում է Կլիշկոյին շիջողուից զրկելու համար: Սա կայն ազնիվ չեմ համարում մարզիկին վնասվածքը բուժելու համար ժամանակ չստանալը», նշել է Սուլեյմանը:

Ռուսին նոյապես «Էվերսոնի» հարստացմանը

Անգլիական «Էվերսոն» իր 127-ամյա դաստնության ընթացքում ֆինանսական օրինակներ էր բերում: Ինչպես հայտարարել է ակումբի ներկայացուցիչը, դրամաբերականությունն աճել է 34 տոկոսով եւ հասել 60 մլն ֆունտ ստեռլինգի: Եվ դա հիմնականում շնորհիվ Ռուսիայի, որին «Էվերսոնը» 15 ամիս առաջ 30 մլն ֆունտ ստեռլինգով վաճառել էր «Մանչեսթեր Յունայթեդին»: Մինչ

Բերդիչը նվաճեց Փարիզը

Փարիզում անցկացված այս մրցաշարի «Masters» շարի վերջին մրցաշարն անսպասելի ավարտ ունեցավ: 20-ամյա չեմպիոն Ռոման Բերդիչը սենսացիոն հաղթանակ սարավ: Եզրափակիչ մրցախաղում, որ տեղեկվել էր 3 ժամ, Բերդիչը համար մրցադաշտում դարձրեց մասնեց խրվաթ Իվան Լյուբիչիչին (6-3, 6-4, 3-6, 4-6, 6-4): Բերդիչը, որ թեմիստների դասակարգման արդյունաւոր 50-րդ տեղն է զբաղեցնում, ընդամենը մեկ մրցաշար է Կառել անցյալ օրի հաղթող ճանաչվելով Պալեմոնյան:

«Լիվերպոլը» նոր «ասոլ» է հայտնաբերել

«Լիվերպոլ» գլխավոր մարզիչ Ռաֆայել Բենիտեսի եւ թիմի փոխարինող կազմի մարզիչ Նոյի Մակոլիի համագործակցությամբ, ակումբում հայտնվել է համաշխարհային ֆուտբոլի նոր «ասոլ»: Խոսքը փոխարինողների կազմում հանդես եկող գանացի 17-ամյա ֆուտբոլիստ Գոդվին Անսոնի մասին է: Վերջինս անցած ամառն է տեղափոխվել իսպանական «Սարագոսայից»: Թեեւ Անսոնի դաստնակը էլ «ասոլային նույնպես հաջողություններ հանդես է գալիս նաեւ հար-

ձակման գծում՝ արժանանալով մասնագետների գովասանքին: Նախորդ տուրում նա կրկին արժանացավ հանդիպման լավագույն խաղացողի մրցանակին: «Մանչեսթերը» մրցանակին հետ խաղում իրեն չէր սիթիի՝ հետ խաղում իրեն չէր սիթիի՝ հետ խաղում իրեն չէր սիթիի: Եզրափակիչում էլ Բերդիչը մեծամրց չէր չէր չէր 26-ամյա Լյուբիչիչին, որը մինչ այդ դաստնակում էր կրել Մարիոն: Խոսքը թեմիստի համար միակ սփոփանքն այն էր, որ իրավունք ստացավ հանդես գալու Ընտանուկում կայանալիք 8 ուժեղագույն թեմիստների մրցավեճին:

Հայաստանի սնտսվարդներն ամեն ամիս մոտ 40 տկոս վնաս են կրում թոչնամսի ու ձկնի իրացման ընթացքում

Թոչնամսաֆարիկաների մոտ պահակություն են անում որսորդները

«Հայաստանում արդեն կան թոչնամսի ֆարիկա քեթսեր, եւ եթե վաղը համաթոչնամսություն ունենալիքս արձանագրվի, մենք կարող ենք ֆարիկա անում էլ մեծ կանաչ հիպոթեզի եւ հակահամաճարակային սեսյուքայան զխակո մասնագետ, համաճարակաբան Լիանա Թորոսյանը: Այն խոսակցությունները, թե Արարի ակիմ սակած բարդի երան է հայտնաբերվել, ժխտել են Իրանի համաճարակաբանները, որոնց հետ ամենօրյա կապի մեջ են մեր առողջապահները: Նրանք ժխտել են նաեւ թոչնամսի ֆարիկա ունենալու ակայությունը Իրանում:

Համենայն դեպս, Հայաստանում բարոնակվում են թոչնամսի ֆարիկա դեմ արակարգ միջոցառումները: Համաթոչնամսության բոլոր հիմնարկ-ծեմարկություններում եւ հանրային կուսակուսման վայրերում հուշաքեթեր են փակցվում սեզոնային գրիմի եւ թոչնամսի վերաբերյալ:

Որոշ վերլուծաբանների կարծիքով, թոչնամսի կարող է վերածվել համաճարակային համաճարակի՝ խլելով 5-150 մլն մարդու կյանք: Վերլուծաբանների մի մասն էլ համոզված է, որ խուճապ արհեսական եւ չափազանցված է՝ թելադրված սնտսվարդ կամ ֆարիկան ցկատումներով:

Ի դեպ, վերջին համոզման են նաեւ համաթոչնամսության թոչնամսաֆարիկաների սնտսները: «Արգո» թոչնամսաֆարիկայի սնտս Արսակ Ղազարյանը «Ազգի» հետ հեռախոսազրույցում ասաց, որ նաեւ Հայաստան ներխուճած իրարանցումը խիստ հարվածել է իրենց սնտսությանը: Վերջին ամսվա ընթացքում մոտ 40 տկոսով նվազել է թոչնամսի՝ սեզոնային փոքր ճեթերի, հնդկահավերի ու բարդի իրացումը: Սիդիկան են թափափակվում դրանք: «Սեզ մոտ այդ վարակը չկա, անհմաստ աղմուկ են բարձրացրել: Ես թարգման եմ հավանում այս ամենին, հնարավոր է՝ այլ թափափակում կան, որոնց համար իրեն միջոց օգտագործվում է թոչնամսի ֆարիկա: Թեմակոչների բրանում ավելի սարսափելի եւ վնասակար իրականություններ կան, որոնք փոխանցվում են մարդուն»:

Թոչնամսի կեղծ կամ իրական համաճարակի թափափակումը կրած եւ կրելի մոլոր չափի վնասները հաստատեցին նաեւ թոչնամսաֆարիկաների այլ սնտսությունների մասնագետները: Լուսակերտի թոչնամսաֆարիկայի արտադրող Վանա Գամբարձումյանը կեղծ խուճապ անվանեց Հայաստանում սեզոնային իրականացումը: Լուսակերտի թոչնամսաֆարիկայում ձկն իրացումը նվազել է 5-10 տկոսով, թոչնամսի մոտ 30-35 տկոսով: «Հնամանի թոչնամսի միջին վայրի թոչնամսի հետ, որ վարակի, ֆարիկաներում ինչպե՞ս կարող է նման բան լինել: Անխաբիար է վարակի դեպքում արձանագրվել են բացառապես փոքր, անհաս սնտսությունները: Հայաստանում հիմնականում ջրղո թոչնամսները կարող են վարակի աղբյուր լինել, նրանց չուի ժամանակն էլ անցել է: Տանը մենք ամեն օր հավի միս ու ձու ենք ուտում», ասաց նա:

Թոչնամսի ֆարիկան համաճարակային

հային գիտական առողջապահի հայկական բաժանմունքի նախագահ Էլենուրա Մխչյանը նույնպես հաստատեց, որ թոչնամսի ֆարիկա վնասը, երբ թոչնամսի չուն ավարտվել է, արդեն չկա: «Չվող թոչնամս մոլորներ, դեկտեմբեր ամսին Գայաստանում ունենալիքս: Գուցե զարմանը միջին նախագուգական միջոցառումներ ձեռնարկել, երբ նրան վերադառնան սալ երկրները, բայց ոչ իմա: Թոչնամսի ֆարիկա արդեն համաճարակային դրոշմ է դարձել, եւ եթե Հայաստանում մի թոչնամս էլ սակի, BBC-ն մեզից օուս կհայտնի այդ մասին: Ես չեմ կարծում, որ այս դեպքում ժողովուրդը այդքան միջին վախենա միս կամ ձու օգտագործելուց: Մեր սեզոնային արտադրումը իսկապես էկոլոգիապես մաքուր է, այս դեպքում դրսից մոլորիկ մի գրան կեր չի գալիս Հայաստան: Հետո՝ վարակված թոչնամս ինչպե՞ս կարող է հասնել խանութ: Վարակի վնասը անկախ է միայն սոցիալականացում ավախողների համար, ովքեր ամենիջական բնական մեջ են թոչնամսի հետ»:

Մայրաքաղաքում մեր թափափակումը հարցումները հաստատեցին, որ բնակչության մեծամասնությունում այս դեպքում իսկապես խուսափում է հավի, հնդկահավի միս ու ձու օգտագործելուց, թարգմանից: Սարգսյան ավելի թեմահավաստեցին են վերաբերվում խոսքին: Ի դեպ, թոչնամսի հանդեպ առավել զգայուն են հնդկահավերն ու հավերը: Գիտնականների համոզմամբ, վայրի թոչնամսի ֆարիկա կանսներին, օւններին, խոզերին եւ վերջապես մարդուն:

ՀՀ գյուղատնտեսության արտադրողական սեսյուքայան թեմ Գրիգոր Բաղդասարյանը. «Մենք բարոնակում ենք ուսումնասիրությունները թոչնամսի մուսը բացատրելու համար: Թոչնամսի անվան բոլոր դեպքերը մարդկային հետազոտում ու փորձաքննության են ենթարկվում համաթոչնամսական լաբորատորիայում: Բոլոր թոչնամսներին հանձնարարված է ել ու մուսերը փակել, աղբահանությունները կատարել խստակցված գրաֆիկաներով, արգելադրանքներ ստեղծել, հնարավորին սահմանափակել վայրի թոչնամսի հնարավոր բնական սեսյուքայանը: Բարոնակում է նաեւ ծայրահեղ միջոց. թոչնամսաֆարիկաների մոտ միջակայություն են անում որսորդները, որոնց հանձնարարված է խլել ֆեմայի բրանային թափափակումը թափափակումը հայտնակված վայրի թոչնամսի: Հայաստանում մոտ մեկ տասնյակ թոչնամսաֆարիկաներից սացվող ամենօրյա սեզոնային վնասը համաճարակային անվան սոկոլը ոչ բարձրացել, ոչ էլ իջել է: Այնուամենայնիվ, թեմական գերասեսյուքայաների մակադակով սեզոնային է համաթոչնամսական բար, որում ներառվել են առողջապահության, գյուղատնտեսության, արակարգ իրականացումների, բնապահպանական կառույցների ներկայացուցիչները: Նրանք ուժի ուժով միջին վերահսկեն համաթոչնամսի բոլոր լճափերը, գետափերը, արձանագրեն վայրի ու ընտանի թոչնամսի անվան յուրաքանչյուր դեպք»:

Գուցե եւ չափազանցված է սագնաթը, բայց փաստ այն է, որ մեր հարեան երկիր Թուրքիայում եւ Ռուսաստանում թոչնամսի ֆարիկա մասնակի կամ վնասակարության աստիճանի սեղեկացրել է իր գոյության մասին: Համենայն դեպս, առայժմ երեւութական վնասը դեմ բժիշկները խորհուրդ են տալիս իրեն կանխարգելիչ միջոցներ օգտագործել ինտեքտերը եւ հակավարակային դեղամիջոցներ: Հետազոտությունները թարգմտել են, որ սոկոլական գրիմի դեմ կիրառվող «արիդոլ» խիստ արդյունավետ է նաեւ թոչնամսի դեմ: Թոչնամսի ֆարիկաները նույնը են, ինչ սոկոլական գրիմի դեմ: Պարզապես դրանց գուգարում են մկանային ցավերը, սրտաբանները, լուծել, այրոցի գագողությունը, նաեւ երկրորդային բոլորները:

Իսկ ընդհանուր համաթափակումը, Հարավարեւելյան Ասիայում թոչնամսի ֆարիկա թափափակումը սակայն կամ ոչնչացվել է ավելի քան 150 մլն սնային թոչնամս: Վիտեմաի հյուսիսային 3 մահազներում թոչնամսի արդեն ոչնչացրել է 3 հարզ բնակչության ավելի, անցած բարձր մոտ թոչնամս արձանագրվեց Զինասանի Լյաոնին նախնի Բաղդասարյանը գյուղում: Տեղական իրականությունների հրահանգով վարակի օջախին կից բնակավայրերում սոլանի ենթարկվեց 370 հարզ թոչնամս: Վերջին ամսվա ընթացքում սա թոչնամսի արդեն 4-րդ բոնկումն է Զինասանում: Անցած չորեքշաբթի Թաիլանդում թոչնամսի վիրուսը 2 մարդու մահվան թափափակում դարձավ: Այս վիրուսն արդեն ընդգրկվել է Թաիլանդի սարածի գրեթե կեսը: Արձանագրվել է թոչնամսի վարակված մարդկանց ավելի քան 100 դեպք, 60-ն ավարտվել է մահով: Թոչնամսի ֆարիկա է հայտնաբերվել նաեւ երկրորդական երկրներում՝ Հունաստանում, Խորվաթիայում, Գերմանիայում: Ռուսաստանի հարավային սարածներում օտեցող ծավալվող նորահայտ ախտը, այնուամենայնիվ, մարդկային կորուստների թափափակում չի դարձել նույնիսկ թոչնամսի հետ անմիջական բնական ունեցողների բրանում: Ռուսաստանը դեռեւս թոչնամսի մեմոնումների եւ մարդկանց սեղաբարձի ունեն սահմանափակում չի մսցրել թեմական սահմաններում, չնայած այստեղ արդեն ոչնչացվել է ավելի քան 115 հարզ բնակչուր: Այս արդյուն գործարարները Ռուսաստանից ոչ թոչնամսի, ոչ հավի ձու, ոչ էլ ներքին օրգաններ չեն ներմուծել: Արգելվել է սնային, դեկորատիվ, կրկեսային վարձանների համար օգտագործվող թեմակոչների, նաեւ ինկոլաբոլի արտադրության ձկն մուսը համաթոչնամսի:

Գրիգոր Բաղդասարյանը. «Մենք բարոնակում ենք ուսումնասիրությունները թոչնամսի մուսը բացատրելու համար: Թոչնամսի անվան բոլոր դեպքերը մարդկային հետազոտում ու փորձաքննության են ենթարկվում համաթոչնամսական լաբորատորիայում: Բոլոր թոչնամսներին հանձնարարված է ել ու մուսերը փակել, աղբահանությունները կատարել խստակցված գրաֆիկաներով, արգելադրանքներ ստեղծել, հնարավորին սահմանափակել վայրի թոչնամսի հնարավոր բնական սեսյուքայանը: Բարոնակում է նաեւ ծայրահեղ միջոց. թոչնամսաֆարիկաների մոտ միջակայություն են անում որսորդները, որոնց հանձնարարված է խլել ֆեմայի բրանային թափափակումը թափափակումը հայտնակված վայրի թոչնամսի: Հայաստանում մոտ մեկ տասնյակ թոչնամսաֆարիկաներից սացվող ամենօրյա սեզոնային վնասը համաճարակային անվան սոկոլը ոչ բարձրացել, ոչ էլ իջել է: Այնուամենայնիվ, թեմական գերասեսյուքայաների մակադակով սեզոնային է համաթոչնամսական բար, որում ներառվել են առողջապահության, գյուղատնտեսության, արակարգ իրականացումների, բնապահպանական կառույցների ներկայացուցիչները: Նրանք ուժի ուժով միջին վերահսկեն համաթոչնամսի բոլոր լճափերը, գետափերը, արձանագրեն վայրի ու ընտանի թոչնամսի անվան յուրաքանչյուր դեպք»:

Գրիգոր Բաղդասարյանը. «Մենք բարոնակում ենք ուսումնասիրությունները թոչնամսի մուսը բացատրելու համար: Թոչնամսի անվան բոլոր դեպքերը մարդկային հետազոտում ու փորձաքննության են ենթարկվում համաթոչնամսական լաբորատորիայում: Բոլոր թոչնամսներին հանձնարարված է ել ու մուսերը փակել, աղբահանությունները կատարել խստակցված գրաֆիկաներով, արգելադրանքներ ստեղծել, հնարավորին սահմանափակել վայրի թոչնամսի հնարավոր բնական սեսյուքայանը: Բարոնակում է նաեւ ծայրահեղ միջոց. թոչնամսաֆարիկաների մոտ միջակայություն են անում որսորդները, որոնց հանձնարարված է խլել ֆեմայի բրանային թափափակումը թափափակումը հայտնակված վայրի թոչնամսի: Հայաստանում մոտ մեկ տասնյակ թոչնամսաֆարիկաներից սացվող ամենօրյա սեզոնային վնասը համաճարակային անվան սոկոլը ոչ բարձրացել, ոչ էլ իջել է: Այնուամենայնիվ, թեմական գերասեսյուքայաների մակադակով սեզոնային է համաթոչնամսական բար, որում ներառվել են առողջապահության, գյուղատնտեսության, արակարգ իրականացումների, բնապահպանական կառույցների ներկայացուցիչները: Նրանք ուժի ուժով միջին վերահսկեն համաթոչնամսի բոլոր լճափերը, գետափերը, արձանագրեն վայրի ու ընտանի թոչնամսի անվան յուրաքանչյուր դեպք»:

Գրիգոր Բաղդասարյանը. «Մենք բարոնակում ենք ուսումնասիրությունները թոչնամսի մուսը բացատրելու համար: Թոչնամսի անվան բոլոր դեպքերը մարդկային հետազոտում ու փորձաքննության են ենթարկվում համաթոչնամսական լաբորատորիայում: Բոլոր թոչնամսներին հանձնարարված է ել ու մուսերը փակել, աղբահանությունները կատարել խստակցված գրաֆիկաներով, արգելադրանքներ ստեղծել, հնարավորին սահմանափակել վայրի թոչնամսի հնարավոր բնական սեսյուքայանը: Բարոնակում է նաեւ ծայրահեղ միջոց. թոչնամսաֆարիկաների մոտ միջակայություն են անում որսորդները, որոնց հանձնարարված է խլել ֆեմայի բրանային թափափակումը թափափակումը հայտնակված վայրի թոչնամսի: Հայաստանում մոտ մեկ տասնյակ թոչնամսաֆարիկաներից սացվող ամենօրյա սեզոնային վնասը համաճարակային անվան սոկոլը ոչ բարձրացել, ոչ էլ իջել է: Այնուամենայնիվ, թեմական գերասեսյուքայաների մակադակով սեզոնային է համաթոչնամսական բար, որում ներառվել են առողջապահության, գյուղատնտեսության, արակարգ իրականացումների, բնապահպանական կառույցների ներկայացուցիչները: Նրանք ուժի ուժով միջին վերահսկեն համաթոչնամսի բոլոր լճափերը, գետափերը, արձանագրեն վայրի ու ընտանի թոչնամսի անվան յուրաքանչյուր դեպք»:

Գրիգոր Բաղդասարյանը. «Մենք բարոնակում ենք ուսումնասիրությունները թոչնամսի մուսը բացատրելու համար: Թոչնամսի անվան բոլոր դեպքերը մարդկային հետազոտում ու փորձաքննության են ենթարկվում համաթոչնամսական լաբորատորիայում: Բոլոր թոչնամսներին հանձնարարված է ել ու մուսերը փակել, աղբահանությունները կատարել խստակցված գրաֆիկաներով, արգելադրանքներ ստեղծել, հնարավորին սահմանափակել վայրի թոչնամսի հնարավոր բնական սեսյուքայանը: Բարոնակում է նաեւ ծայրահեղ միջոց. թոչնամսաֆարիկաների մոտ միջակայություն են անում որսորդները, որոնց հանձնարարված է խլել ֆեմայի բրանային թափափակումը թափափակումը հայտնակված վայրի թոչնամսի: Հայաստանում մոտ մեկ տասնյակ թոչնամսաֆարիկաներից սացվող ամենօրյա սեզոնային վնասը համաճարակային անվան սոկոլը ոչ բարձրացել, ոչ էլ իջել է: Այնուամենայնիվ, թեմական գերասեսյուքայաների մակադակով սեզոնային է համաթոչնամսական բար, որում ներառվել են առողջապահության, գյուղատնտեսության, արակարգ իրականացումների, բնապահպանական կառույցների ներկայացուցիչները: Նրանք ուժի ուժով միջին վերահսկեն համաթոչնամսի բոլոր լճափերը, գետափերը, արձանագրեն վայրի ու ընտանի թոչնամսի անվան յուրաքանչյուր դեպք»:

Գրիգոր Բաղդասարյանը. «Մենք բարոնակում ենք ուսումնասիրությունները թոչնամսի մուսը բացատրելու համար: Թոչնամսի անվան բոլոր դեպքերը մարդկային հետազոտում ու փորձաքննության են ենթարկվում համաթոչնամսական լաբորատորիայում: Բոլոր թոչնամսներին հանձնարարված է ել ու մուսերը փակել, աղբահանությունները կատարել խստակցված գրաֆիկաներով, արգելադրանքներ ստեղծել, հնարավորին սահմանափակել վայրի թոչնամսի հնարավոր բնական սեսյուքայանը: Բարոնակում է նաեւ ծայրահեղ միջոց. թոչնամսաֆարիկաների մոտ միջակայություն են անում որսորդները, որոնց հանձնարարված է խլել ֆեմայի բրանային թափափակումը թափափակումը հայտնակված վայրի թոչնամսի: Հայաստանում մոտ մեկ տասնյակ թոչնամսաֆարիկաներից սացվող ամենօրյա սեզոնային վնասը համաճարակային անվան սոկոլը ոչ բարձրացել, ոչ էլ իջել է: Այնուամենայնիվ, թեմական գերասեսյուքայաների մակադակով սեզոնային է համաթոչնամսական բար, որում ներառվել են առողջապահության, գյուղատնտեսության, արակարգ իրականացումների, բնապահպանական կառույցների ներկայացուցիչները: Նրանք ուժի ուժով միջին վերահսկեն համաթոչնամսի բոլոր լճափերը, գետափերը, արձանագրեն վայրի ու ընտանի թոչնամսի անվան յուրաքանչյուր դեպք»:

Գրիգոր Բաղդասարյանը. «Մենք բարոնակում ենք ուսումնասիրությունները թոչնամսի մուսը բացատրելու համար: Թոչնամսի անվան բոլոր դեպքերը մարդկային հետազոտում ու փորձաքննության են ենթարկվում համաթոչնամսական լաբորատորիայում: Բոլոր թոչնամսներին հանձնարարված է ել ու մուսերը փակել, աղբահանությունները կատարել խստակցված գրաֆիկաներով, արգելադրանքներ ստեղծել, հնարավորին սահմանափակել վայրի թոչնամսի հնարավոր բնական սեսյուքայանը: Բարոնակում է նաեւ ծայրահեղ միջոց. թոչնամսաֆարիկաների մոտ միջակայություն են անում որսորդները, որոնց հանձնարարված է խլել ֆեմայի բրանային թափափակումը թափափակումը հայտնակված վայրի թոչնամսի: Հայաստանում մոտ մեկ տասնյակ թոչնամսաֆարիկաներից սացվող ամենօրյա սեզոնային վնասը համաճարակային անվան սոկոլը ոչ բարձրացել, ոչ էլ իջել է: Այնուամենայնիվ, թեմական գերասեսյուքայաների մակադակով սեզոնային է համաթոչնամսական բար, որում ներառվել են առողջապահության, գյուղատնտեսության, արակարգ իրականացումների, բնապահպանական կառույցների ներկայացուցիչները: Նրանք ուժի ուժով միջին վերահսկեն համաթոչնամսի բոլոր լճափերը, գետափերը, արձանագրեն վայրի ու ընտանի թոչնամսի անվան յուրաքանչյուր դեպք»:

Միրո եւ ակնածանիխ խոստովանություն

Արդեն մոտ չորս տասնամյակ է անցել այն բախակոլոր օրվանից, երբ առաջին անգամ թափվել էր անհոգ անհոգի Դեմիրճյան 26 հասցեում գտնվող Սարգսյանների օջախը եւ ծանոթանալու Արմենի եւ Կարինի մոտ՝ սիկին ժեմյա Զուխաջյանի հետ: Տարիների ընթացքում, դրվագ առ դրվագ իմ մտադասկերում ամբողջացել է այդ առիմնող սիկնոց կերպարը, որ ներկայացնում է:

Լով նրա մեջ մտադասկերային թափափակության առիմնի բեղմնակախասակ երեխաների նկատմամբ: Այդ սերն ու նվիրվածությունը երբեք լավկան, հուգաթաթալ, հուսահատ արտադրություն չունենցե, նույնիսկ հակառակը՝ Կարինի եւ Արմեն Սարգսյանները առավել խստաուցե դաստիարակություն էին ստանում, քան իրենց հասակակիցները: Ինչ վերաբերում էր

Սխալված չեմ լինի ասելով, որ բոլորիս անչափ սիրելի սիկին ժեմյան տկոլունության եւ ախտաստիության, բարության եւ բարյացակամության, ազնվության եւ առափնության, հայրենաստիության եւ ավանդադաստիության կատարյալ օրինակ էր, ում կյանքը թեմ էր դժվարություններով ու զրկանքներով, սակայն առավել հոգր էր նրանից ցուցող լույսն ու ջեմությունը, որ զգացել ու վերադարձել են նրան ծանաչող բոլոր մարդիկ: Ամեն ով իրավադիրեն կարող էր ենթադրել, թե սիկին ժեմյան հակադաս իր նկատմամբ ունի գործվալից եւ բարեգութ վերաբերմունք, միմիջեմ նման վերաբերմունքը նրանից ծանաչում էր մարդկանց հանդեպ առհասարակ, որոպես իր սուրբ տության անհակսելի արտադրություններից մեկը:

Նուան նկատմամբ նրանց թափափակությանը, հագուկադիրեն, ավանդադաստիությանը, հայեցի կրթությանն ու դաստիարակությանն ընդհանրապես:

Մարդիկ թուրիմացաբար կարծում են, թե սրբեր եղել են միայն անցյալում, սակայն դա այդպես չէ: Նրանք կան, աղբում են մեր կողմին, թարգադես ժամանակ է հարկավոր, որոպես մեր գիտակցությունը մարգարի մարդու մեր իսկ ընկալումը: Միանգամայն ծից է դիտարկված, որ լեռան մեծությունը հեռուից է երեւում: Ինչեւէ, սիկին ժեմյայի դեմում մենք այդ գիտակցությունն ունենիմ աս վաղուց եւ, փառ Աստծո, արդեն իսկ նրա կենդանության օրոք: Այլապես թափափակ է, որ մարդը լում է մեզ, իսկ մենք չենք հասցնում արժանի մասուցել նրան: Կրկին, փառ Աստծո, այդպես չեղավ սիկին ժեմյայի դեմում, եւ նա լիովի վայելեց իր բրանասից անդրադարձող խորին սիրո եւ ակնածանիխ ողորդները: Հիրավի, նա աղբեց հանձնարել սկզբունքով՝ վարվիր մարդկանց հետ այնպես, ինչպես կուգես, որ եւզ հետ վարվեն: Այդպես էլ եղավ:

Հասկանալի թափափակումը միտադասկերային մի քանի սեղ ախտաստիով, սիկին ժեմյան հաջողացնում էր ժամանակ գտնել, որոպես զավակներին ներարկի իր իսկ ազնվությունն ու ծեսադաստիությունը, ախտաստիությունն ու մարտիրությունը բառիս ամենալայն իմաստով, սերն առ գիրն ու զրկանությունը, գիտությունն ու մակույթը, առանց ազգային ունեն սահմանափակման: Լինելով մասնագիտությամբ մանկավարժ-հոգեբան, սիկին ժեմյան այսօր էլ վայելում է բազում սերունդների երախտագիտությունը, սակայն նրա մայրական-մանկավարժական ճարտարի բարձրակենց դարձան Կարինի եւ Արմեն Սարգսյանները՝ դուստրն այսօր Հայաստանի առաջնակարգ սրտաբաններից է, իսկ որդին՝ միջազգային ծանաչում վայելող գիտնական, թեմական գործիչ, դիվանագետ, արտադաստի եւ բարեգութ:

Բոլոր դրական հակադասների կողմին սիկին ժեմյային հակադաս բնորոք էր անսահման սերն ու նվիրվածությունն իր զավակներին, ինչը բազմաթափակված էր այն սարաբախտ հանգամանքով, որ երիտասարդ հասակում կորցրել էր սիրելի ամուսնուն, դրանով իսկ մեծացնել:

Երիցս փառ Աստծո, ժեմյա Զուխաջյանը, չնայած կյանքի բոլոր վայրիվերումներին, երջանիկ մարդ էր, ողորկված իրեն անդրադարձող մեծագույն սիրով եւ ակնածանիխ, ինչին ավելի քան արժանի էր: Նա բոլորի սրտում աղբում է եւ հավերժ կադիր իր գեղեցիկ ու վնեն կերպարով:

Հասարակայնության ծանուցում

ՀՀ բնապահպանության նախարարության